STRIP SCHRIFT

Maandblad / Nr. 187 / Losse nummers ƒ6,— / Bfrs. 124

AL WILIAMSON

ANDRÉ JUILLARD

JEREMIAH

STRIP SCHRIFT

nr. 187 – 18e jaargang, september 1984

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).
Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, telex 70042.
Advertentie-exploitatie: Inlichtingen en tarieven: Bureau Nassau, Jan van Nassaustraat 18, 2596 BT Den Haag, telefoon 070-249500.
U kunt ook uw advertenties direct inzenden aan de uitgever, Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Peter de Raaf, Mat Schifferstein.

Nieuwsredaktie: Donald Stroomberg.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Møhlmann, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Jan Smet, H. F. Smit, Hennie Wesseling, Rein van Willigen, Bob J. Miller, René Smulders, Bo Ventura.

Vormgeving: Hans Frederiks.

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 62,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 47,50. (buitenland *f* 59,—.
- via een CJP-abonnement à *f* 42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à *f* 6,— Dubbele nummers *f* 8,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar. Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Persagentschap Vervoer en Distributie, Klein- Eilandstraat 1, 1070 Brussel, tel. (02) 5240130.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSB BR. 0165-845.

Druk: Vonk Zeist.

INHOUD

THE SUCCESS STORY
BALDO, THE SUCCESS OF YOUR COMIC STRIP HAS BEEN PHENOMENAL! I SPEAK FOR THE REST OF THE SYNDICATE WHEN I SAY WE'RE PROUD TO BE DISTRIBUTING IT FOR YOU!
ALL DUE TO BALDO'S GENIUS! START TO FINISH IT'S HIS DOING!
AL WILLIAMSON

Van Flash Gordon tot Star Wars, Al Williamson en een halve eeuw SF-strips
Al Williamson, eens de kroonprins van Alex Raymond, gewaardeerd lid van het beroemde EC-team en tegenwoordig de meest gevraagde tekenaar voor de stripversie van de grote SF-films als Flash Gordon, Blade Runner en Star Wars... / **3**

Het plotselinge succes van André Juillard
Hoewel André Juillard al een jaar of tien strips tekent, was het grote succes nooit voor hem weggelegd. Toen hij vorig jaar met twee strips van start ging voor het Franse blad Circus kreeg hij een grote bekendheid. Hans van den Boom en Har Brok spraken met hem over dit plotselinge succes... / **15**

Jeremiah: brokstukken
De Space-opera van vroeger, is vervangen door visioenen van de wereld na de apokalyps. Herman neemt met 'Jeremiah' tussen deze visioenen een aparte plaats in. / **18**

Cartoons: Rumen Simeonov 'Rumen's'
De Bulgaarse cartoonist bracht een bezoek aan Nederland. Een goede gelegenheid om met hem van gedachten te wisselen over cartoons, Nederland, sex en drugs... / **21**

Afscheid van 32 jaren Stripschriftervaring
Tijdens het jaarlijkse uitje van de stripschrift redaktie is het Volkswagenbusje met vier van onze redakteuren helaas in een ravijn gereden. Waren de remleidingen doorgesneden? Was er opzet of dronkenschap in het spel? De zaak is nog in onderzoek. De overgebleven redaktieleden staan stil bij het verscheiden van hun collega's. / **24**

Boeken in het kort 25
Vlaamse Frutjes 28
Nieuws 30

Van Flash Gordon tot Star Wars, Al Williamson en een halve eeuw SF-strips

Al Williamson, poserend voor zijn eigen tekeningen.

door Jac Drewes

Hoewel stripverhalen nog altijd als een medium in de kinderschoenen beschouwd worden, beginnen vele stripfiguren inmiddels een respektabele leeftijd te bereiken. In steeds sneller opeenvolging belanden zij op het punt waar Abraham te zien valt. Kuifje, Mickey Mouse en Donald Duck zijn al voorgegaan en in dit jaar is ook een andere bekende stripheld aan zijn vijftigste verjaardig toe: Flash Gordon. Op 7 januari 1934 verscheen in de Amerikaanse zondagsbijlagen de eerste aflevering van de avonturen van deze held, een paar maanden na de eerste verschijning van zijn illustere collega Brick Bradford. Precies vijf jaar eerder was Buck Rogers de 25ste eeuw binnengetreden. In dat opzicht kunnen we zeggen, dat de SF-strip ook al een halve eeuw oud is.
Iemand die deze hele periode nagenoeg volledig heeft meegemaakt, tenminste voorzover het het Amerikaanse aandeel betreft, aanvankelijk als bewonderend lezertje, maar al gauw als talentvol tekenaar, is de nu 53-jarige Al Williamson, kroonprins van Alex Raymond, gewaardeerd lid van het beroemde EC-team en tegenwoordig de meest gewilde vertolker van de stripversies van de grote SF-films zoals Flash Gordon, Blade Runner en de Star Wars-films.

Zijn vroegste jeugd bracht Al Williamson door in Bogota in Colombia, waarheen zijn ouders kort na zijn geboorte verhuisden. In de betrekkelijke eenzaamheid, die dat voor de jonge Al met zich meebracht, verslond hij heel wat stripverhalen. Vooral de Flash Gordon-strips van Alex Raymond wisten hem mateloos te boeien en al snel besloot Al striptekenaar te worden en ooit nog eens zelf Flash Gordon te tekenen. Vooral toen vanaf 1936 Flash ook op het witte doek was verschenen, met de legendarische Buster Crabbe als Flash Gordon, was de liefde van Al Williamson voor altijd vastgelegd.

Terug in Amerika stuurde zijn moeder hem op 14-jarige leeftijd naar de tekenschool van de inmiddels ook al befaamde Tarzantekenaar Burne Hogarth, waar Al zich al snel het striptekenen eigen maakte. Zijn eerste professionele werk waren in 1948 dan ook enkele zondagspagina's van de

Schetsen voor Burne Hogarth's Tarzanstrip.

Voorbeeldpagina, waarmee Williamson bij EC binnenkwam.

Tarzanstrip, maar het eerste werk, dat hij alleen maakte, verscheen in het Comicbook Famous Funnies in datzelfde jaar. Al was toen 17.

Samenwerking

Al snel maakte hij een groot aantal stripverhalen voor comicbooks voor de uitgeverijen ACG, Famous Funnies en Toby. Het schetsen van de tekeningen ging hem het beste af, het inkten vond hij veel moeilijker. Bij (her-)uitgave van zijn vroegste tekeningen valt dan ook steeds weer op, dat er zoveel onvoltooide tekeningen zijn. Na het schetsen was blijkbaar het plezier er voor hem af. Tegenwoordig ligt dat juist omgekeerd en inkt Williamson veelal schetsen van anderen, met name van zijn huidige vaste assistent Carlos Garon. Dit verdwijnen van zijn 'inktangst' is voor een deel ook verantwoordelijk voor het verschil tussen het vroegere werk van Williamson en zijn huidige produkten.

Via zijn werk voor de comicbooks kwam hij in aanraking met verschillende andere beginnende en al wat beroemdere tekenaars, zoals Wallace Wood, Frank Frazetta en de pulptijdschriften-illustrator Roy Krenkel, die vorig jaar is overleden. Deze contacten leidden al spoedig tot samenwerking waarbij Al meestal het schetswerk voor zijn rekening nam. Zijn eerste strips, die over het algemeen al als kwalitatief hoogstaand werden beoordeeld, kunnen dan ook niet alleen op het konto van Williamson worden geschreven. Vooral de samenwerking met Krenkel en Frazetta was uiterst vruchtbaar, en zou zich ook voortzetten in de beroemde EC-periode.

Voor Famous Funnies tekende Williamson enkele verhalen voor de Buster Crabbecomics, waardoor aan de oude liefde voor Flash Gordon weer nieuw voedsel werd gegeven. Williamson is altijd verweten, dat zijn latere Flash Gordon zoveel van Crabbe weg had, een verwijt dat overigens uitgebreid kan worden naar veel andere strips van zijn hand, waarin de mannelijke hoofdpersoon altijd op of de filmster, of op de tekenaar zelf lijkt. Dit laatste heeft vooral te maken met het gebruik van Williamson van spiegels en foto's als voorbeeld. Ook Frazetta poseerde wel eens voor de strips.

EC

Door zijn contacten met Wood en anderen kwam Al ook in aanraking met de EC-comics van uitgever Bill Gaines. In 1952 werd hij als vaste tekenaar door Gaines geaccepteerd en met zijn 21 jaar was hij de jongste van het EC-team.

Van 1952 tot en met 1955 tekende Williamson voor EC 36 verhalen, met name voor de SF-comicbooks Weird Science, Weird Fantasy, Weird Science Fantasy en Incredible Science-Fiction. Door velen worden deze verhalen als het – vroege – hoogtepunt van Williamsons carrière beschouwd, al geeft hij zelf de voorkeur aan zijn latere Flash Gordon verhalen. Met Wallace Wood is Williamson in ieder geval de belangrijkste tekenaar van de EC-SF-strips geweest, en dat heeft hen beiden roem en erkenning gebracht. Ook hier moet echter weer een relativerende kanttekening gemaakt worden. Tweederde van Williamsons EC-verhalen maakte hij in samenwerking met anderen, vooral weer met Krenkel en Frazetta, en later met de huidige MAD-tekenaar Angelo Torres. Vooral zijn beroemdste verhalen uit de EC-periode, zoals *Homesick, Brain-Child, Food for Thought* (met Krenkel), *The One Who Waits, Two's Company* (met Frazetta), *I Rocket, 50 Girls 50, A New Beginning* (met Krenkel en Frazette), *A Sound of Thunder* en *Lost in Space* met Krenkel en Torres) maakte hij met anderen, terwijl de credits vaak alleen aan hem werden gegeven. Zelfs maakten ze in de nadagen van EC een verhaal met zijn vieren, dat toen niet werd voltooid, en pas in 1966 verscheen in Witzend 1, het beroemde stripblad van Wallace Wood. Het verhaal *Savage World* verscheen ook in de Nederlandse Witzend 1 in 1968, en is daarmee het eerste werk van Williamson dat in Nederland uitkwam onder de titel: Barbaarse werelden. Het verhaal verscheen onlangs met andere tekst in Alien Worlds 4 (Pacific Comics). De samenwerking met anderen tijdens de EC-periode, die met Frazetta overigens in 1954 werd beëindigd, omdat deze voor Al Capp aan Li'l Abner was gaan tekenen, had veel weg van de latere samenwerking tussen Wrightson, Kaluta, Jones en Smith in *The Studio*. Het heeft, vaak onder grote tijdsdruk, geleid tot geïnspireerde hoogtepunten in de geschiedenis van de SF-strip. Dat de samenwerking niet altijd boterde bewijzen bijgaande inkten van het in dit nummer van Stripschrift afgedrukte verhaal 'A New Beginning', van de hand van de toch veel gepre-

FASCINATING STUFF! BEAUTIFULLY WRITTEN AND DRAWN! BALDO, I'D LOVE TO KNOW HOW YOU MANAGED TO DO IT...
WELL, MR. MACK, IT'S A LONG STORY...
"LIKE MANY OTHERS BEFORE ME, I STARTED AS AN ASSISTANT TO A FAMOUS CARTOONIST, WHERE I LEARNED THE TRICKS OF THE TRADE..."
"THROUGH THOSE EARLY YEARS, MY WIFE, MARTHA, WAS A SOURCE OF CONSTANT INSPIRATION..."

Succes Story: Al Williamson beeldt zichzelf af als succesvol tekenaar.

zen Bernic Krigstein. Al liet ze door Frazetta overdoen, en terecht!

Na de min of meer gewelddadige ondergang van de EC-strips viel Williamson zoals vele van zijn collega's terug in de anonimiteit van het gewone comicbook-tekenen. Tussen 1956 en 1960 maakte hij vele verhalen in allerlei genres, waarbij merkwaardigerwijs niet SF, maar westernstrips de boventoon voerden. Al eerder had hij met Frazetta western-strips gemaakt voor de John Wayne-comics (Toby). Een aantal van deze western-strips – in 1957 met Ralph Mayo voor Atlas (voorloper van Marvel), in 1958 met Angelo Tores voor Charlton – zijn ook verschenen in de Nederlandse Sherrif Classics.

Na nog enig werk voor Illustrated Classics, vooral met de twee jaar geleden overleden

Frank Frazetta poseerde voor Williamsons strip: The Planetoid (Squa Tront 5).

Reed Crandell, verliet Williamson de comicbooks om zich volledig aan krantenstrips te wijden. Zo tekende hij voor Big Ben Bolt, en hij assisteerde John Prentice bij Rip Kirby, de door Alex Raymond ontworpen strip. De oude liefde was nog niet geroest!

Nieuwe kansen

EC was dood en ook de comicbooks in het algemeen leden begin zestiger jaren een kommervol bestaan. Daar kwam verandering in door de opkomst van de Marvel Comics (Fantastic Four, Spiderman). In 1964 durfde uitgever James Warren het aan weer verhalen in de EC-stijl uit te brengen. Dat kon, vanwege de Comics Code, niet meer in het comicbookformaat, maar gebeurde in zwart/wit magazines als Blazing Combat, Creepy en Eerie. Tussen 1964 en 1966 heeft Williamson daar enthousiast aan meegewerkt, wat nog enige nieuwe hoogtepunten opleverde, zoals *H20 World* (met Krenkel) en *Sand Doom.* Ook eind jaren zeventig tekende hij nog enkele verhalen voor Creepy. In een van de laatste nummers van het blad (137) wordt een overzicht van zijn Warrenwerk gegeven, waaruit de stijlveranderingen nog eens duidelijk naar voren komen.

In 1966 kwam Williamsons grote kans. Uitgever King bood aan om Flash Gordon-verhalen voor een nieuw comicbook te maken. Williamson accepteerde onmiddellijk, ondanks het feit, dat hij op dat moment beter bétaald werk kon krijgen. Het koste hem veel moeite om de eerste verhalen te maken, zo bezeten was hij van het idee, dat hij Alex Raymond moest evenaren... Uiteindelijk Is hij daar volgens velen prima in geslaagd, maar zijn langzame tempo en het feit dat hij het dit keer allemaal alleen wilde doen leidden ertoe, dat ook andere tekenaars verhalen voor de comicbooks maakten. De totale bijdragen van Williamson bleef beperkt tot zes verhalen – in nummer 1, 4 en 5 telkens twee – die in 1980 en '81 zijn afgedrukt in Mickey Maandblad. Voor nummer 4 maakte Williamson ook nog een kort verhaal van een andere Raymond-stripheld: Secret Agent X-9. Het zou onbedoeld een belangrijke verandering in Williamsons carrière betekenen.

Secret Agent Corrigan

Onmiddellijk werd aan Williamson gevraagd of hij de dagstrip van X-9 wilde gaan tekenen. Williamson accepteerde en begon in januari 1967 de strip te tekenen, onder de nieuwe titel: Secret Agent Corrigan. Hij zou dit tot 1980 volhouden, samen met schrijver Archie Goodwin. In die tijd ontwikkelde Corrigan zich van geheim agent, tot meer algemeen avonturier, waardoor Williamson verhalen van allerlei slag kon tekenen, ook SF.

THEN THE PLANETOID OUT THERE IS ACTUALLY PART OF A MINIATURE SOLAR SYSTEM SIMILAR TO OURS!
C'MON BACK INSIDE, BOYS! WE'RE GOING TO "TAKE A CLOSER LOOK!

Meanwhile in another state...
YES! I DID IT! DISABLED THAT SPACE-AGE ABOMINATION AS IT ORBITED IN OUR SKIES!
LET'S GO, AQUARIUS!
LARA,..THEY GOT HIM! NO MISTAKE. HIS TYPEWRITER DEFINITELY MATCHES THE ONE USED TO WRITE THE THREATENING NOTES, BUT—
RELIABLE WITNESSES SWEAR HE'S NEVER LEFT TOWN!
PHIL, IF THAT'S TRUE, HOW COULD HE HAVE BEEN HERE TO SABOTAGE STARDOCK ONE?!
© King Features Syndicate, Inc. 1972 World rights reserved.

Secret Agent Corrigan, met op het eerste plaatje Reed Crandall als voorbeeld.

Omdat het maken van de dagstrip het grootste deel van zijn tijd in beslag nam, zijn er in deze hele periode van 13 jaar maar weinig andere stripverhalen van zijn hand verschenen.
Corrigan is onlangs voor het eerst in Nederland uitgebracht in een nieuw tijdschrift van Semic, weer onder de oude naam Agent X-9.
In 1978 ziet Williamson een nieuwe kans om zijn oude liefde voor de SF-strip weer op te nemen. Hij tekent een aantal proefstroken voor de nieuwe dagstrip naar aanleiding van de eerste Star Wars-films. Om allerlei redenen gaat het niet door. Russ Manning begint aan de dagstrip, en de comicbook-versie van Star Wars wordt getekend door Howard Chaykin. Williamson blijft bij Corrigan, maar de boodschap dat hij weer iets anders wil is overgekomen. De snel ingeburgerde gewoonte om alle grote SF-films te laten begeleiden door een stripversie, betekent voor hem een nieuwe start in de SF-strip.

Star Wars

Achtereenvolgens maakt hij strips van *The Empire Strikes Back* (1980), *Flash Gordon* (1980), *Blade Runner* (1982) en *The Return of the Jedi,* die allemaal zowel in comicbookformaat, als in magazineformaat zijn verschenen. Ze zijn ook in Nederland uitgebracht. (Flash Gordon als bijlage in Eppo 1980, nr. 47, 48, 50 en 51).
Toen de dagstriptekenaar Russ Manning ernstig ziek werd, werd Williamson alsnog gevraagd om de dagstrip van Star Wars te tekenen. Omdat zij inmiddels met Corrigan gestopt waren, konden Williamson en Goodwin dit op zich nemen. Inmiddels is de verschijning van deze strip begin dit jaar ook stopgezet.
En daarmee is Williamson na een 35-jarige loopbaan als striptekenaar weer teruggekeerd bij het uitsluitend maken van verhalen voor comicbooks. Een enigszins betreurenswaardige gang van zaken, ware het niet dat er nieuwe mogelijkheden lijken te zijn gekomen voor het maken van goede SF-strips in de traditie van EC. Sinds eind 1982 brengt de nieuwe uitgever Pacific Comics Alien Worlds en andere comicbook titels op de markt met de bedoeling de kwaliteit van de EC-strips te evenaren. Williamson heeft al een belangrijke bijdrage geleverd, en is onder andere begonnen met een vaste serie *Cliff Hanger,* voor het comicbook Somerset Holmes. Mogelijk het begin van een nieuw – laat – hoogtepunt in de indrukwekkende carrière van de ongekroonde koning van de SF-strip Al Williamson.

A PACIFIC SERIAL
CLIFF HANGER
SCREENPLAY BY BRUCE JONES
DIRECTED BY AL WILLIAMSON
CHAPTER TWO
CLAWS OF DEATH
SYNOPSIS: Lovely young entomologist Jill Masterson finds herself stranded in the verdant jungles of the Amazon Basin after her plane develops engine trouble. There in the trackless forests she meets with soldier-of-fortune Cliff Hanger, busily trying to repair his own plane, the "Happy Harpie." A sudden jungle rainstorm develops, catching the two by surprise. Then . . . flashflood!
HANG ONTO ME!
CLIFF! WE'RE GOING OVER! WE'LL BE CRUSHED!

Cliff Hanger

EEN NIEUW BEGIN

DE VROUW OPENDE HAAR OGEN. ZE LUISTERDE EEN POOSJE NAAR DE NACHTGELUIDEN OM HAAR HEEN... NAAR DE VLEERMUIZEN DIE KRIJSTEN EN WEGSCHOTEN MET FLAPPERENDE VLEUGELS... NAAR DE TROMPET IN DE VERTE VAN EEN HARIGE MASTODON... NAAR HET DIEPE GEGROM VAN EEN REUSACHTIGE SABELTANDTIJGER, DIEP IN DE JUNGLE... ZE LUISTERDE NAAR DE NACHTGELUIDEN VAN DE TROPISCHE PARADIJSTUIN DIE HAAR OMRINGDE. EN TOEN LUISTERDE ZE NAAR HET GONZEN VAN DE MACHINES...

DE VROUW STOND OP... REKTE ZICH UIT... EN LIEP VAN DE OPEN PLEK NAAR DE VERZAMELING INSTRUMENTEN DIE OPGESTELD STOND AAN DE RAND VAN DE BEGROEIING. DE MAN KEEK NAAR HAAR TERWIJL ZE OP 'M TOEKWAM, NAAR HAAR LENIGE LICHAAM DAT WIEGDE IN HET LICHT VAN DE VAPOR-LAMPEN...

KIJK HIER, JE MOET DE WIJZERS OP 114.75 POND HOUDEN. ALS ZE ER MAAR IETS BOVEN KOMEN ZAL HET HELE APPARAAT DE LUCHT IN VLIEGEN!
OH...?

DE VROUW STAARDE ZWIJGEND NAAR DE PULSERENDE WIJZERS. DE MAN RAAKTE HAAR AAN...

VERTALING: MARIJKE DEKKER / LETTERING: PETER DE RAAF

DE MAN AARZELDE EVEN EN KEEK NAAR DE VROUW. ZIJ VOELDE ZIJN BLIK OP HAAR GERICHT... ZE VOELDE HAAR HART OVERSLAAN...

WAT IS ER AAN DE HAND? WAAROM **KIJK** JE ZO?

N-NIETS! IK... IK... **GOEIENACHT!**

DE MAN BEENDE WEG OVER DE OPEN PLEK NAAR DE PLASTIC SLAAPKUSSENS. DE VROUW HAALDE HAAR SCHOUDERS OP EN BOOG ZICH OVER HET PANEEL MET DE METERS. ZE DRUKTE EEN KNOP IN EN STELDE DE METERS BIJ. DE WIJZERS BLEVEN OP 114.75 POND STAAN...

DIT GAAT HELEMAAL **FOUT!** WE HEBBEN **NIETS BEREIKT!**

DE VROUW STAARDE NAAR HAAR SPIEGELBEELD IN HET GLIMMENDE PANEEL VAN HET CONTROLEBORD...

HET ZAL ALLEMAAL **OPNIEUW** BEGINNEN EN DE **RESULTATEN** ZULLEN **HETZELFDE** BLIJVEN. DEZELFDE **KWALEN**. DEZELFDE...

PLOTSELING KEEK DE VROUW NIET MEER NAAR HAAR SPIEGELBEELD IN HET METAAL, MAAR ZE ZAG DE WERELD WAARVAN ZIJ EN DE MAN WAREN ONTSNAPT... DE WERELD VAN 3049 A.D.... DE WERELD VAN DE MACHINE... DE WERELD VAN WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE... DE WERELD ZONDER LIEFDE...

ZE ZAG HOE ZE DIE OCHTEND IN APRIL HET VOORTPLANTINGSINSTITUUT BINNEN LIEP EN RIJEN EN RIJEN MECHANISCHE BROEDMACHINES PASSEERDE...

ZE ZAG ZICHZELF DE EINDELOOS LANGE RIJEN GAMEETBANKEN PASSEREN WAAR DE CELLEN VOOR MECHANISCHE VOORTPLANTING BEWAARD WERDEN... IN DIEPVRIES... TOT ZE NODIG WAREN...

EN ZE ZAG ZICHZELF AFDALEN NAAR DE OUDE CATACOMBEN ONDER HET VOORTPLANTINGSINSTITUUT, DIE EENS GEBRUIKT WERDEN, MAAR DIE SINDS LANGE TIJD VERLATEN WAREN...

WIE IS DAAR?

IK BEN 'T, PROFESSOR. LI HEEFT ME LATEN ROEPEN?

2

ZE ZAG DE WITHARIGE, OUDE GELEERDE VAN ACHTER DE STALEN DEUR VAN ZIJN GEHEIME LABORATORIUM NAAR BUITEN LOEREN...

OH, KOM BINNEN! / JA, IK HEB JE LATEN ROEPEN. HET *IS* ZOVER!

IS...IS *HIJ* HIER?

DE OUDE GELEERDE DEED DE DEUR VERDER OPEN...

JA. HIJ IS HIER AL *GERUIME TIJD*...

IK... 'T *SPIJT* ME. IK KON HIER NIET EERDER ZIJN.

GEEFT NIET. IK VOND HET NIET ERG *OM* TE WACHTEN.

ZE ZAG HET BEELD ZO DUIDELIJK VOOR ZICH... DE VERWARRING DIE ZE VOELDE TOEN ZE AAN ELKAAR VOORGESTELD WERDEN...

...ZO, JULLIE HEBBEN KENNIS GEMAAKT MET ELKAAR. LATEN WE NU MAAR AAN DE SLAG GAAN...

PROFESSOR, U STELDE IN UW *BRIEF* DAT U MIDDELEN HAD OM ONS VAN DEZE WERELD TE LATEN *ONTSNAPPEN*.

JA, DAT IS INDERDAAD ZO! MAAR *VOORDAT* IK VERTEL *HOE* DAT MOGELIJK IS, WIL IK EERST VAN JULLIE BEIDEN WETEN *WAAROM* JULLIE WILLEN ONTSNAPPEN...

IK ZAL U VERTELLEN *WAAROM* IK WIL *ONTSNAPPEN*, PROFESSOR. OMDAT IK DEZE WERELD *WALGELIJK* EN *WEERZINWEKKEND* VIND. HET IS EEN *DUIVELSE* EN *EGOCENTRISCHE* WERELD...

EEN WERELD *ZONDER LIEFDE*... EEN LEVEN *ZONDER DOEL*... ALLES WORDT VOOR ONS *GEREGELD*... IN ALLES WORDT *VOORZIEN*... IK WIL ONTSNAPPEN UIT DEZE *VERVELING*... DEZE *APATHIE* DIE VOORTBLOEIT IN *OORLOGEN*, *BLOEDSCHANDE* EN *KWAAD*...

ZO DENK IK ER *OOK OVER*, PROFESSOR!

GOED! *GOED!*

WAT ZOUDEN JULLIE ER VAN ZEGGEN ALS IK JE VERTEL DAT IK JULLIE ERGENS HEEN KAN ZENDEN WAAR JULLIE *OPNIEUW* KUNNEN BEGINNEN... *HELEMAAL OPNIEUW*... *FRIS*... MET EEN *SCHONE LEI*... OM EEN *NIEUWE SAMENLEVING* TE CREËREN?

WAAR, PROFESSOR?

JA! *WAAR?*

MET *DEZE MACHINE!* DIT IS EEN *TIJDOVERBRENGER*... EEN *TIJDMACHINE!* HET KAN JULLIE TERUGBRENGEN NAAR HET *BEGIN* VAN ALLES... NAAR HET TIJDPERK VAN *VOOR* ONZE BESCHAVING... NAAR DE *PREHISTORIE*...

EEN *TIJDMACHINE!*

WEET DE *REGERING* HIERVAN?

NEE! IK HEB HET GEHEIM GEHOUDEN./ IK HEB DEZE MACHINE GEBOUWD OMDAT IK IN DEZELFDE IDEALEN GELOOF ALS JULLIE...
DUS U GAAT MET ONS MEE?
NEE! DAT KAN IK NIET./ DAAR BEN IK TE OUD VOOR. IK ZOU DE SPANNING NIET AANKUNNEN. MAAR JULLIE ZIJN NOG JONG. JULLIE ZIJN IN STAAT TE DOEN WAT ER MOET GEBEUREN./
EN WAT IS DAT DAN?
BEWAAK DE VOORTPLANTINGSMACHINES... BEDIEN ZE... VERZORG ZE... TOTDAT ER GENOEG VAN JULLIE ZIJN OM ER MEER TE BOUWEN... TOTDAT JULLIE NIEUWE MAATSCHAPPIJ STERK GENOEG IS... TOTDAT DE BESCHAVING HERBOREN IS...
NOG EEN DING, PROFESSOR...
DE WETENSCHAP ZEGT DAT DE MENSHEID ZICH DOOR EVOLUTIE ONTWIKKELD HEEFT. ALS WE TERUGGAAN NAAR DE PREHISTORIE, KRIJGEN WE DAN NIET MET DE PREHISTORISCHE MENS TE MAKEN?
DAT ZOU KUNNEN. MAAR ONTHOUDT DIT: JULLIE GAAN DE GESCHIEDENIS VERANDEREN!
MET JULLIE WETENSCHAPPELIJKE KENNIS... DE APPARATUUR DIE JULLIE MEENEMEN... ZULLEN JULLIE SUPERIEUR ZIJN AAN HEN... DOOR KUNSTMATIGE VOORTPLANTING ZULLEN JULLIE HUN AANTAL SNEL OVERTREFFEN EN ZAL EVOLUTIE NIET LANGER MEER NODIG ZIJN...
DAN ZIJN WIJ EN NIET DE PREHISTORISCHE MENS DE VOOROUDERS VAN DE NIEUWE BESCHAVING OP AARDE... WIJ VERANDEREN DE GESCHIEDENIS VAN DE AARDE ...
PRECIES! EN ALS DIT TIJDPERK OP AARDE AANGEBROKEN IS... WANNEER HET JAAR 3049 ER WEER IS... ZAL ALLES WAT NU BESTAAT ANDERS ZIJN./... JULLIE EN JULLIE NAKOMELINGEN ZULLEN DE FOUTEN WAARMEE WIJ NU MOETEN LEVEN, GEKORRIGEERD HEBBEN...
DAN HEBBEN WE NOG HEEL WAT TE DOEN VOOR WE WEGKUNNEN. WE ZULLEN VEEL APPARATUUR NODIG HEBBEN...
DAAR IS MAKKELIJK AAN TE KOMEN. DE MEESTE INSTRUMENTEN DIE JULLIE NODIG HEBBEN, STAAN BOVEN IN HET VOORTPLANTINGSINSTITUUT. WE ZULLEN VERSCHILLENDE TIJDSPROJEKTIES MAKEN... EN ZENDEN DE APPARATUUR TERUG ZODRA WE ZE HEBBEN...
VANNACHT, ALS HET GEBOUW GESLOTEN IS, GAAN WE BEGINNEN...
4

DE VROUW STOND OP DE OPEN PLEK IN DE JUNGLE EN LUISTERDE NAAR DE ZWARE ADEM VAN DE MAN EN NAAR HET ZOEMEN VAN DE MACHINES...

MORGEN BEGINNEN WE. MORGEN ZULLEN DE EERSTE **BEVRUCHTINGEN** PLAATSVINDEN... EN HEBBEN WE **NIETS BEREIKT**...

DE VROUW HERINNERDE ZICH HOE DE APPARATUUR IN 'T GEHEIM VERZAMELD WERD EN NACHT NA NACHT NAAR HET VERBORGEN LABOTATORIUM IN DE CATACOMBEN ONDER HET VOORTPLANTINGSINSTITUUT GEBRACHT WERDEN, TOTDAT...

DIT IS DE **LAATSTE PROJECTIE**. NU HEBBEN JULLIE DAAR **ALLES** WAT JE NODIG HEBT.

JA, DE LIJST IS **COMPLEET**...

DE VROUW HERINNERDE ZICH HOE HET TOESTEL OP HET TIJDSKRACHTVELDPLATFORM WERD GEPLAATST... DE PROFESSOR GING ZORGVULDIG TE WERK...

KLAAR...

KLAAR...

HET LAATSTE STUK APPARATUUR VERVAAGDE...

HET IS **ONDERWEG**...

.....EN VERDWEEN UITEINDELIJK...

HET IS BIJ DE **REST** AANGEKOMEN!

EN NU **WIJ**...

ALS JULLIE WEG ZIJN **VERNIETIG** IK DE **MACHINE**. ANDERS **ONTDEKKEN** ZE 'M MISSCHIEN EN **KOMEN** ZE JULLIE **ACHTERNA**...

DUS HET IS **DEFINITIEF**. ER IS GEEN **WEG TERUG**!

DE VROUW HERINNERDE ZICH HOE DE OUDE GELEERDE HAD GEKNIKT...

DAT KLOPT. JULLIE KUNNEN NIET MEER **TERUG** KOMEN. / ZIJN JULLIE ZOVER, KINDERS?

WE ZIJN GEREED, PROFESSOR.

ZE STONDEN OP HET KRACHTVELD PLATFORM EN VOELDEN DE VREEMDE SENSATIE VAN HET VERDWIJNEN...

VAARWEL! VEEL GELUK!

VAARWEL, PROFESSOR...

VAARWEL...

DE VROUW HERINNERDE ZICH DE DUISTERNIS, HET RONDDRAAIEN EN DE PLOTSELINGE EXPLOSIE VAN LICHT...

WE ZIJN ER...

DE PREHISTORIE...

DE VROUW HERINNERDE ZICH DE DAG DAT ZE AANKWAMEN IN DIE VREEMDE WILDE WERELD VAN DE PREHISTORIE...

KIJK!

DE **APPARATUUR!** KOM, WE GAAN ZE IN ELKAAR ZETTEN!

ZE HERINNERDE ZICH WEKEN WERKEN... HET INSTALLEREN EN TESTEN VAN DE APPARATUUR...EN EINDELIJK...

WE ZIJN ZOVER! WE KUNNEN HET VOORTPLANTINGSPROCES BEGINNEN. VANNACHT, ALS DE MACHINES DRAAIEN, ZULLEN WE ZE OM DE BEURT IN DE GATEN HOUDEN...

ZE HERINNERDE ZICH ZIJN WOORDEN...

MORGEN ZIJN WE KLAAR VOOR DE **EERSTE BEVRUCHTINGEN.**

...ZIJN WAARSCHUWING...

WE MOETEN DE **PEILMETERS** GOED IN DE GATEN HOUDEN. **EEN** GRAAD AFWIJKING KAN ZE **VERNIETIGEN!**

DE VROUW STAARDE NAAR HAAR SPIEGELBEELD, TERWIJL ZE LUISTERDE NAAR DE GELUIDEN VAN DE NACHT... EN NAAR DE SLAPENDE MAN...

DIT IS **VERKEERD!** DIT IS DE BASIS VAN HET **KWAAD!** EEN WERELD ZONDER **LIEFDE** IS EEN **SLECHTE** WERELD! DEZE MANIER VAN **VOORTPLANTING** IS VERKEERD!

DE VROUW LIEP VAN DE MACHINES WEG... ZE STAK DE OPEN PLEK OVER EN KNIELDE NEER NAAST DE MAN... ZE RAAKTE HEM AAN...

HUH?

IK **MOET** MET JE PRATEN! IK MOET PROBEREN JE TE **OVERTUIGEN!** DIE **MACHINES!** ZO KUNNEN WE GEEN **NIEUW BEGIN** MAKEN! WE MOETEN **GEWOON** BEGINNEN... **ZONDER** MACHINES...

6

DE MAN BEWOOG ZICH, SLAPERIG...

WAAR HEB JE HET OVER?

LIEFDE SCHAT. WE LEEFDEN IN EEN **WERELD ZONDER LIEFDE**. WE WAREN **MENSELIJKE MACHINES** IN EEN **WERELD VAN MACHINES**. TOEN IS DE **ELLENDE** BEGONNEN, TOEN DE **LIEFDE VERDWEEN**...

DE MAN KEEK NAAR DE VROUW DIE NAAST HEM KNIELDE IN DE PREHISTORISCHE JUNGLE...

BEDOEL JE...

WE ZIJN **GEBOREN** UIT MACHINES... **OPGEVOED** DOOR MACHINES... **GEVOED**... **GEKLEED**... **VERMAAKT** DOOR MACHINES..WE WAREN **KOUDE MENSEN** MET **STALEN** EMOTIES OM OPGEWASSEN TE ZIJN TEGEN HET **STAAL** DAT ONS **DIENDE**...

DE MAN KEEK NAAR DE VROUW... EN DIEP IN HEM BEGON EEN VONK TE SMEULEN...

MAAR **IK** BEN **ANDERS**, EN **JIJ OOK!** WIJ ZIJN **UITZONDERINGEN** IN DE **EMOTIELOZE WERELD** VAN VANDAAG. WE WILLEN UIT DEZE WERELD **ONTSNAPPEN**, MAAR WAARHEEN?

DE VONK BEGON TE SMEULEN EN TE BRANDEN...

WE WILLEN WEG VAN HET **NORMALE LEVEN**... OM WEER **MENS** TE WORDEN... OM WEER TE KUNNEN **LIEFHEBBEN**...

EN WERD SPOEDIG EEN GROMMENDE VUURZEE...

JIJ VOELT DAT OOK ZO, LIEFSTE! DAT WEET IK **ZEKER**! IK ZIE HET IN JE **OGEN**...

JA, JA... IK HEB DAT GEVOEL **OOK**...

EN PLOTSELING LAGEN DE MAN EN DE VROUW IN ELKAARS ARMEN...

IN DE JUNGLENACHT WEERKLONKEN DE GELUIDEN VAN PREHISTORISCHE DIEREN. DE MACHINES ZOEMDEN VERDER. PLOTSELING WEERKLONK EEN SISSEND GELUID...

WAT WAS DAT?...

LIEVE HELP! DE **PEILMETERS**! VERGETEN...

EEN OORVERDOVENDE EXPLOSIE VOLGDE... DE APPARATUUR BARSTTE UIT ELKAAR... IN DUIZENDEN STUKJES GLAS, METAAL EN CHEMICALIEËN...

VER DAAR VANDAAN KEKEN RUIGHARIGE PREHISTORISCHE WEZENS OM, TOEN ZIJ DE EXPLOSIE HOORDEN...

DE MAN EN DE VROUW KEKEN TOE HOE DE ROOK OPSTEEG. DE MAN HAALDE ZIJN SCHOUDERS OP...

NOU, IK GELOOF DAT DIT ONS GOED UITKOMT... HET HAD NIET KUNNEN GEBEUREN ALS WE NIET...

DIT... DIT IS WAT WE **WILDEN**... ZO IS 'T TOCH?...

DE MAN KEEK NAAR DE VROUW NAAST HEM...

IK GELOOF DAT JE **GELIJK** HEBT, LIEFSTE... DIT **IS** WAT WE UITEINDELIJK **WILDEN**...

KOM, WE HEBBEN EEN **HELE-BOEL** TE DOEN...

LATEN WE KIJKEN WAT ER NOG **OVER** IS NA DIE **EXPLOSIE** ...

NEE, WE MOETEN HIER **VANDAAN**... WE MOETEN **ECHT OPNIEUW BEGINNEN**...

DE VROUW PAKTE DE HAND VAN DE MAN EN SAMEN LIEPEN ZIJ DE JUNGLE IN...

...EEN **NIEUW** BEGIN VOOR DE **MENSHEID, ADAM**...

JA, **EVA**...

DE PREHISTORISCHE WEZENS KEKEN TOE HOE DE MAN EN DE VROUW HUN WEG VERVOLGDEN... ZE KEKEN TOE HOE ZE ELKAAR **ADAM** EN **EVA** NOEMDEN...

EN UIT EEN KRUISING VAN DIE PREHISTORISCHE WEZENS MET AFSTAMMELINGEN VAN HET **PAAR UIT DE TOEKOMST** IS DE **HEDENDAAGSE MENS** VOORTGEKOMEN.

- EINDE -

Het plotselinge succes van André Juillard

door Hans van den Boom en Har Brok

Er zijn tekenaars die vanaf het moment dat ze hun eerste pagina tekenen succes hebben. Er zijn er ook die jaar in jaar uit goed werk leveren zonder ooit echt bekend te worden. En verreweg de grootste groep bouwt langzaam maar zeker, stapje voor stapje een naam op.
Bij André Juillard is het nog weer anders gegaan. Hoewel hij bijna tien jaar lang voor diverse bladen strips tekende bleef hij voor het grote publiek een onbekende. Pas vorig jaar werd dat anders, toen hij met twee strips van start ging in het Franse blad Circus. In nog geen jaar tijd kreeg hij een grote bekendheid, begon de pers over hem te schrijven en begonnen diverse uitgevers ouder werk van hem in album uit te geven. Wij spraken met hem over zijn plannen en zijn werk.

– *De strip **Arno** wordt op het ogenblik gepubliceerd in **Titanic**, maar al eerder heb je de strip **Alwin** gepubliceerd in **Epp**...*
Juillard: Inderdaad, ik heb zelfs een verhaal speciaal voor Eppo gemaakt. Oberon was begonnen met het in album uitgeven van de verhalen die ik voor uitgeverij Fleurus gemaakt had. Het derde verhaal was door Fleurus nooit in album uitgegeven, maar Oberon wilde dat wel gaan doen en omdat het te kort was voor een normaal album vroegen ze mij om een nieuw kort verhaal. Dat heeft toen in Eppo gestaan, maar omdat ze kort daarna met de serie stopten is het album er nooit gekomen. Het was de bedoeling dat ik voor Eppo met de strip door zou gaan, maar onder andere omdat ik het met 'Les sept vies de l'epervier' en wat later 'Arno' enorm druk kreeg is dat er nooit van gekomen.

– *Alvorens wat nader in te gaan op die strips, kun je ons wat meer vertellen over wat daaraan vooraf ging?*
Dat is toch nogal wat, hoewel ik betrekkelijk laat met strips begonnen ben. Ik las als kind wel strips, het blad Kuifje met name, waarin ik vooral *Alex* erg goed vond, herinner ik me, maar toen ik wat ouder werd ben ik de strips een beetje uit het oog verloren. Pas rond '70, toen ik op de kunstakademie zat, ben ik me er weer meer voor gaan interesseren. Dat kwam heel toevallig, ik wandelde een keer de stripbeurs binnen die ieder jaar in oktober in Parijs gehouden wordt, zag daar een heleboel albums die ik me nog van vroeger herinnerde en ben prompt begonnen daar wat van te verzamelen. Ik ben toen ook begonnen er zelf wat mee te experimenteren. Een jaar of twee later heb ik meegedaan aan een tekenwedstrijd van het blad *Formule 1*. Ik heb niet gewonnen, maar toen ik mijn inzending ging ophalen bij de redaktie bleek

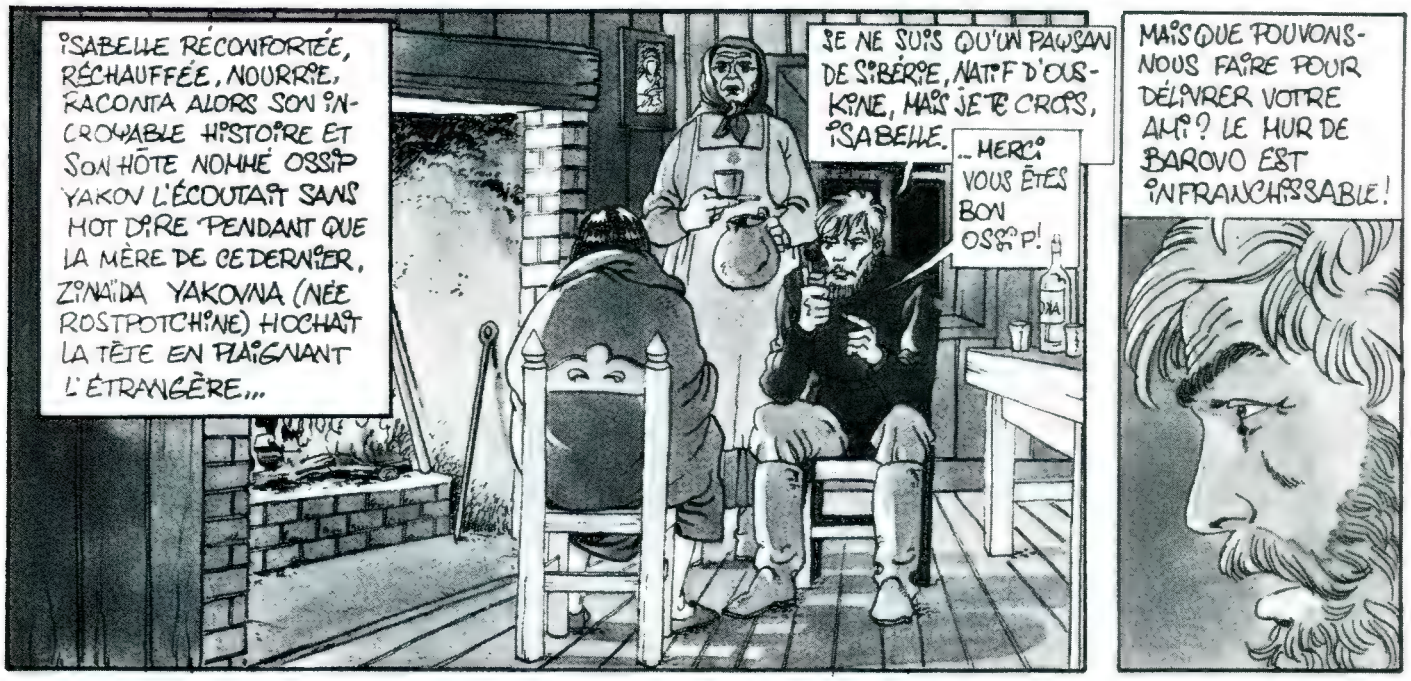
ISABELLE RÉCONFORTÉE, RÉCHAUFFÉE, NOURRIE, RACONTA ALORS SON INCROYABLE HISTOIRE ET SON HÔTE NOMMÉ OSSIP YAKOV L'ÉCOUTAIT SANS MOT DIRE PENDANT QUE LA MÈRE DE CE DERNIER, ZINAÏDA YAKOVNA (NÉE ROSTPOTCHINE) HOCHAIT LA TÊTE EN PLAIGNANT L'ÉTRANGÈRE...
JE NE SUIS QU'UN PAYSAN DE SIBÉRIE, NATIF D'OUSKINE, MAIS JE TE CROIS, ISABELLE.
...MERCI VOUS ÊTES BON OSSIP!
MAIS QUE POUVONS-NOUS FAIRE POUR DÉLIVRER VOTRE AMI? LE MUR DE BAROVO EST INFRANCHISSABLE!

dat ze die toen interessant genoeg vonden om mij een proefopdracht te geven voor illustratiewerk. Later ben ik voor dat blad ook een strip gaan tekenen, dat was een western, *La longue Piste de Loup Gris*. Achteraf bekeken heb ik enorm geboft dat ik in Formule 1 kon debuteren, want dat was een blad met een betrekkelijk kleine oplage, dat een beetje een onopvallend bestaan leed. Misschien juist daardoor gaf de redaktie nogal eens jonge tekenaars een kans. Heel wat bekende tekenaars van nu zijn daar begonnen; Jean Giraud bijvoorbeeld, Mezieres, Bourgeon, ga zo maar door. Bovendien kreeg ik direkt vrij veel pagina's te tekenen en dat dwong me ertoe een vrij snel tekenritme aan te leren.

Ik heb zo'n vijf, zes jaar voor Fleurus gewerkt en dat is voor mij een prima leerschool geweest, daar heb ik echt het vak geleerd.

– Was Loup Gris een langlopende strip?
Niet heel erg lang, het waren episodes van acht pagina's waar ik er zes van getekend heb. Daarna ben ik met dezelfde scenarist, Claude Verrien, doorgegaan met een middeleeuwse strip. Dat was *Bohemond de Saint-Gilles*, die in de Nederlandse taal dus *Alwin* heet. En tegelijkertijd ben ik begonnen ook wat te doen voor het blad *Djin*, dat was net zo'n blad als Formule 1, maar dan voor meisjes. Ik heb daarvoor onder andere *Romeo en Julia* 'verstript'. De hoofdredakteur van dat blad wilde graag een strip met een meisje in de hoofdrol. Omdat ze per week vier pagina's wilden publiceren ben ik gaan samenwerken met *Didier Convard*, die ook voor Formule 1 werkte. Samen hebben we toen de strip *Isabelle Fantouri* opgezet en er zo'n veertien, vijftien verhalen van getekend.

– We hebben de indruk dat in de eerste paar verhalen de twee stijlen nog niet helemaal met elkaar in evenwicht waren.
Dat vind ik ook, maar het verbaast me dat heel veel mensen het niet eens in de gaten hebben. De stijl was niet erg homogeen, dat valt me des te meer op nu ze bij Hachette begonnen zijn de verhalen in album uit te geven.

– Hoe was het werk verdeeld? Deed de een bijvoorbeeld alle voorschetsen en de ander het inkten?
We moesten vier pagina's per week tekenen, waarvan ieder er twee schetste die dan door de ander werden geïnkt. Op die manier kregen we toch zoveel mogelijk een gelijkmatige stijl. Eerst hebben we het nog anders geprobeerd, dat de een de personages en de ander de achtergronden tekende, maar dan moesten we de tekeningen veel te vaak uitwisselen, dat was veel te lastig.

– Klopt het dat de tekeningen van Alwin beter verzorgd werden dan die van Isabelle Fantouri?
Dat was ook wel zo, voor die strip kwam het er ook minder op aan. Alwin was toch een strip waarbij ik me zelf wat meer betrokken voelde, daarom vond ik het ook des te spijtiger dat het in Italië ingekleurd is, op een goedkope manier die niet of nauwelijks rekening hield met de indikaties die ik gaf. Pas in het derde verhaal heb ik het inkleuren zelf kunnen doen, op blauwdrukken. Het is wel een serie die me na aan het hart ligt, ik wil ondanks de andere strips, toch proberen ook Alwin voort te zetten

DE VOLGENDE DAG PROBEREN ARNO EN ZIJN VRIEND SILVIO SCARFA EEN COMPOSITIE AF TE KRIJGEN, MAAR 'T VLOT NIET ERG ... ALS DE VIOLETTE SCHADUWEN VAN WEER EEN AVOND ZICH OVER VENETIË BEGINNEN UIT TE SPREIDEN ...
Mooie grote kaars hè? 't Is echt 'n sjieke- hij komt bij Carmona vandaan ...
Steek maar aan, Luisa! En zet 't eten vast op; We komen zó beneden

© Glenat 1982 - Jacllard Martin

EVEN LATER...
Arno, wat sta je toch steeds bij het raam te koekeloeren? Alleen om die Bonaparte te zien vertrekken?
Als je 'n generaal, zelfs 'n geniale, met 'n musicus vergelijkt, wie is dan 't belangrijkste? ... Kom nou maar eten. Luisa heeft vast iets extra lekkers voor ons klaargestoofd!
Je hebt gelijk! Zonder gewoon, aards eten kan geen hemels voedsel bestaan. Ik kom.

voor Fleurus, die er mee door wil gaan en wie weet komt het dan ook weer in Eppo. In ieder geval heeft Fleurus nu in korte tijd het derde en vierde album uitgebracht. Het begint aan te slaan, we gaan nu aan het vijfde werken, op scenario van *Cothias.*

– Na Alwin en Isabelle Fantouri ben je voor ***Pif*** *gaan werken met een serie die een voorloper was van een van de strips die je nu voor Glenat tekent...*
Dat klopt. Er verdwenen nogal wat bladen bij Fleurus en ik moest daardoor wat anders zoeken. Ik ben naar Pif gestapt, waar ze juist een tekenaar zochten bij een scenario van Patrick Cothias. Het was een strip over een gemaskerde vrouwelijke Robin Hood, *Masque Rouge*, spelend in de tijd van Lodewijk XIII. Maar het probleem was dat we verhalen van 10 bladzijden moesten maken, niet meer en niet minder, om in de formule van Pif te passen. Voor een dergelijke strip ging dat eigenlijk niet, het was veel te kort om enige ontwikkeling in het verhaal te kunnen brengen. Maar toch heeft dat nog zo'n twee jaar geduurd, totdat Pif zijn formule veranderde en de strip gestopt werd. We hebben toen gevraagd of wij zelf het personage mochten voortzetten en dat recht hebben we gekregen. We zijn toen bij uitgeverij Glenat terechtgekomen en daar hebben we de strip in een gewijzigde vorm voortgezet, onder de nieuwe titel 'Les sept vies de l'Epervier'. We hebben in feite een nieuwe opzet gemaakt die eruit bestaat dat we het gehele leven van onze hoofdfiguur gaan beschrijven, van haar geboorte tot aan haar dood, terwijl we in Masque Rouge alleen maar een bepaald moment lieten zien, dat pas later in het verhaal dat we nu aan het vertellen zijn valt.

– Naast deze strip teken je sinds kort nog een tweede voor Glenat, namelijk ***Arno****, op tekst van Jacques Martin. Hoe is dat tot stand gekomen?*
Ik heb Jacques Martin leren kennen via de mensen van Métal Hurlant. Jean Pierre Dionnet wist dat Martin een tekenaar zocht voor een nieuwe strip. Er was in die tijd sprake van dat ik de stripbewerking zou gaan doen van de film 'Les Maitres du Temps'. Dat is door allerlei kontraktproblemen nooit doorgegaan, maar ik had daardoor regelmatig kontakt en zo kwam ik bij Martin terecht. Mijn stijl viel bij hem wel in de smaak en voor mij was het natuurlijk schitterend met een auteur te kunnen samenwerken waar ik vroeger altijd een fan van was geweest. Omdat ik het bij Glenat prima naar mijn zin had heb ik voorgesteld deze nieuwe strip voor hen te gaan maken en daarover zijn we het snel eens geworden.

– Is drie series tegelijkertijd niet wat veel?
Ik zou niet graag dag in dag uit hetzelfde willen doen, ik wissel graag een beetje af. Ik werk vrij snel, dus kan ik toch nog wel een redelijk ritme per serie aanhouden, ik denk dat ik zo'n honderd pagina's per jaar wel haal, dat is dus iets meer dan twee albums.

– Het scheelt natuurlijk dat de scenario's door anderen worden geschreven?
Zeker, misschien dat ik ooit nog eens zelf wat ga schrijven, maar voorlopig heb ik geen tijd daar ervaring in op te doen. Ik heb het bij Alwin een klein beetje geprobeerd, maar dat gaf bepaald geen goed resultaat, dus voorlopig laat ik het maar over aan de echte profs. Bovendien is het erg prettig met iemand anders samen aan iets te kunnen werken, anders raak je zo geïsoleerd...

– Schrijft Martin gedetailleerdere scenario's dan Cothias?
Gedetailleerder is het woord niet, hij doet het op een andere manier. Van Cothias krijg ik een scenario met aan de ene kant dialogen en aan de andere kant lange beschrijvingen van wat er zich afspeelt. Martin maakt geen beschrijvingen, maar levert per pagina een ruwe schets, waarmee de omschrijvingen dus niet meer nodig zijn. Daar hoef ik me niet aan te houden, ik pas het aan voor zover ik dat nodig vind.

– En wie levert de dokumentatie?
Die zoek ik er zelf bij. Martin heeft over de Napoleontische tijd niet zo heel erg veel gegevens, dus die probeer ik op te spitten en dat is op zich best leuk werk. Het is alleen zo jammer dat je vaak pas vindt wat je zoekt als het niet meer nodig is, als je er op een andere manier al een draai aan gegeven hebt. Soms ben ik gedwongen iets zelf te verzinnen, waarbij ik dan probeer zoveel mogelijk de sfeer te behouden.
Het is wel jammer dat we maar betrekkelijk weinig kontakt met elkaar hebben. Het komt regelmatig voor dat ik graag even met iets naar hem toe was gestapt als hij niet in Brussel en ik in Frankrijk had gewoond. We hebben kontakt per telefoon, af en toe ontmoeten we elkaar, maar al met al spreken we elkaar toch niet erg vaak.

Jeremiah: Brokstukken

door Mat Schifferstein

Tijden veranderen. Ook de SF is niet meer wat ze geweest is. De ranke, glanzend opgepoetste ruimteschepen, de onverwachte ontmoetingen met veelarmige, exotische monsters, de blonde, in ruimtebikini en doorkijksluiers geklede 'damsels in distress', die op alle planeten van het heelal dezelfde aardse schoonheid bezitten... ze zijn verdwenen; deze toekomst leeft alleen nog voort in onze herinnering.
Onze visie op de wereld en onze samenleving is veranderd. Hoop op een betere toekomst hebben we niet, onze wetenschap heeft onze dromen vernietigd. Rest ons slechts het afval dat deze wetenschap niet kan vernietigen. Wie van ons maakt zich geen zorgen over de wereldomvattende vervuiling en de theoretisch mogelijke vernietiging van de hele aarde?
Space-opera vervangen door visioenen van de wereld na de apokalyps: strips van Auclair, Corben en Strnad, Hermann en vele anderen, waarbij die van Auclair en Corben elk een van de uitersten van het skala van toekomstmogelijkheden visualiseren.

Auclair

De strips van Claude Auclair geven een *optimistisch* beeld van de wereld na de ramp. Zoals in de vorige aflevering van Stripschrift al is aangegeven is 'de ramp' eigenlijk geen ramp geweest maar heeft de wereld genezen van onze technokratische maatschappij en de overbevolking.
De 'ramp' geeft Auclair de mogelijkheid een 'terug naar de natuur' uit te werken, een wereld zonder technologie. Althans zonder onze vergevorderde technologie die in alle aspekten van ons leven binnengedrongen is; er resten slechts de overblijfselen van een vergevorderde technologie, die (als dat nodig is[1]) gebruikt worden. Meestal worden deze relieken echter door 'de andere kant' gebruikt, door de onderdrukkers, de machthebbers, de militairen, degenen die de strukturen van de oude maatschappij in stand proberen te houden, de 'kultuur' willen handhaven. De 'ramp' heeft tot gevolg gehad dat de wereldbevolking uitgedund is, waardoor er opnieuw leefruimte voor iedereen is, en het agrarisch leven van vroeger weer opgenomen kon worden. Waar de uitgebuite, hard zwoegende landarbeider van vroeger verlangde naar een minder zwaar leven met meer welvaart, zo wordt door de leden van de moderne welvaartsmaatschappij terugverlangd naar het 'ongecompliceerde' leven van voorheen.
Dat Auclair zijn visie idealiseert, en zijn 'ramp' slechts een zegen voor de mensheid is, blijkt ook al uit het feit dat het milieu en de mensen die hij beschrijft gezónd zijn; van de 'ramp' zijn, tenzij anekdotisch[2], geen kwalijke gevolgen merkbaar. Integendeel, er is weer bijna een paradijs op aarde. Bijna natuurlijk, want als er geen kwaad meer uit te roeien was (hier in de gestalte van de Meesters van de steden die de oude wereld in stand proberen te houden), waren er geen verhalen meer te vertellen.
De strips van Claude Auclair herschrijven de idylles van het plattelandsleven, dat nu echter ónze wereld als verleden heeft; in tegenstelling tot de ontwikkeling die zich in onze geschiedenis heeft voorgedaan.

Corben en Strnad

Een *pessimistische* 'visie' op de wereld na de ramp geven Richard Corben en Jan Strnad o.a. in *Mutant World*, dat te lezen is in de Nederlandse Creepy. Bij Corben en Strnad, is de wereld na de ramp wel verziekt: de aarde is vergiftigd, de mensen zijn gemuteerd tot (uiterlijke) gedrochten met (innerlijk) allerhande kwalen.
Waarom dit verschil? Zouden Strnad en Corben meer werkelijkheidszin hebben dan Auclair als ze zich onze wereld na bijvoorbeeld een atoomoorlog voorstellen? Welnee: zoals Auclair zijn ideeën over een ideale samenleving wil uitbeelden in zijn strip, zo willen Corben en Strnad *horror*-strips maken; of zij nu gruwelen uit de geschiedenis uitbeelden, uit de toekomst, uit nachtmerries of uit andere werelden... daar zit geen boodschap achter. Het is vermaak; bedoeld om te shockeren, de stuipen op het lijf te jagen.

Hermann

Hermann situeert *Jeremiah* in wat eens Amerika was. De belangrijkste band die Hermann met Amerika heeft is de *western*; jarenlang tekende hij *Comanche* op scenario's van Greg. Hermann, die met veel bravour aankondigde dat 'Als je strips kunt tekenen, dan kun je ze schrijven ook', heeft zijn belofte nauwelijks waargemaakt: in negen delen *Jeremiah* bleek hij slechts af en toe in staat iets anders tevoorschijn te ha-

hermany 1988

len dan een western die zich in de toekomst afspeelt.
De western is gewoonlijk gesitueerd in een Amerika waarin de beschaving haar intrede doet. Wetten en regels zijn er nauwelijks; vooralsnog geldt het recht van de sterkste. De western toont ons wijde vlaktes waarover vrije individuen met vaak niet meer dan een paard, een veldfles, een geweer en de kleren die ze dragen, zwerven. Het avontuur is overal, want het gebied is onbekend en moet nog door de pioniers op de oorspronkelijke bewoners veroverd worden. Het gebied is gevaarlijk, het aantal verleidingen is groot, en zo wordt de individuen de mogelijkheid geboden hun krachten te meten, helden te worden, of lafaards, of schurken. Centraal staan het ruige, onontgonnen landschap en de mensen in dat landschap, even 'ruig en onontgonnen'.
Jeremiah zwerft door een gelijkaardig landschap, en als men nieuw avontuur begint ontmoet hij weer ergens in dat woeste land een aantal mensen. Met die mensen gaat hij dan een krachtmeting aan, die hij uiteindelijk wint, waarna hij verder trekt.
Elk avontuur van Jeremiah is een avontuur rond een klein groepje mensen. De samenleving van die mensen vertoont steeds bepaalde karakteristieken die we uit onze wereld kennen. Zo beschrijft Hermann een tiran die roofvogels houdt, een kleine roversbende en een onbetrouwbaar eskorte van een geldtransport, een slavenmaatschappij met machtsstrijd aan de top, een strafkolonie, een godsdienstsekte, levensgevaarlijke experimenten, een extreem-rechtse organisatie, een negerstaat, een kidnapping, een besloten gemeenschap...
Elk deel van de Jeremiah-cyclus heeft slechts een kleine fokus, bestrijkt slechts een klein gebied. Elk deel kan zelfstandig gelezen worden, doordat elk deel op zichzelf staat: Hermann heeft steeds één of twee kleine ideeën, die hij uitwerkt voor een verhaaltje. De kleine samenlevingen die we te zien krijgen bestaan al op het moment dat Jeremiah arriveert, maar Hermann doet nooit uit de doeken hoe zo'n gemeenschap gegroeid is, hoe een bepaalde situatie is ontstaan. Hij hoeft in zo'n verhaal ook niet steeds stukken geschiedenis te vertellen (weinig dingen zijn zo irritant als tijdens het lezen van een spannende strip opgehouden te worden door lange teksten met uitleg), maar je kunt aan de verhalen van Jeremiah aflezen dat Hermann er ook niet over heeft nagedacht, en dat is veel kwalijker!
Iedere gemeenschap die Jeremiah ontmoet staat los van de vorige, er bestaat geen verband tussen wat we in het ene en wat we in het andere deel van Jeremiah's avonturen over de wereld na de ramp kunnen lezen. Je krijgt niet het idee dat de verschillende avonturen van Jeremiah zich in één wereld afspelen.
Hermann heeft gedacht: de wereld na de ramp, dat is grotendeels woestijn, weinig overlevenden, geïsoleerde gemeenschappen, ieder avontuur van Jeremiah één ontmoeting. Een western speelt zich meestal ook af in een reusachtig en grotendeels verlaten, woestijnachtig gebied, maar de leefgemeenschappen, of die nu van blanken of van indianen zijn, zijn wel met elkaar vergelijkbaar; er zijn verschillen, maar ook overeenkomsten. In Hermanns nieuwe western zijn echter geen overeenkomsten tussen de kleine samenlevingen te vinden, doordat hij zijn ideeën over een toekomstige wereld te weinig heeft uitgewerkt.
Doordat Hermann daarbij ook nog eens tekortschiet in de uitwerking van de karakters van zijn personages (hij meent voldoende werk te verrichten als hij *aktie*-strips maakt) missen de avonturen van Jeremiah de diepgang, die de strips die Hermann maakte op scenarios van Greg (met name *Comanche*) wel bezaten. Een nieuw verhaal van Jeremiah, hoe gladjes verteld ook, laat de lezer steeds met een onbevredigd gevoel achter. Want waarom zijn die clowns op dat schip in godsnaam allemaal waanzinnig (geworden); hoe kan dat? Wat voor wezens leven er in het moeras, waarheen Kurdy zijn rijke prooi ontvoert? Hoe is dat moeras ontstaan; wie zijn die wezens die met het moeras in symbiose leven? Wat een prachtig gegeven, en wat een zwakke uitwerking: de moeraswezens worden nu door Hermann alleen als horror-elementen gebruikt en niets meer dan dat.
Een positieve uitzondering vormt het album *Ogen van gloeiend ijzer*, waarin Hermann zowel een originele omgeving weet te schetsen (wit, scherp gesteente) met een eigen funktie (dwangarbeiderskamp onder toezicht van indianen), originele personages weet te kreëren (een gevaarlijke magiër, die zowel kermisklant is als spion voor het dwangarbeiderskamp, in het gezelschap van een niet minder angstaanjagend monster, dat over hypnotiserende en dodelijke krachten beschikt), en een goed gekonstrueerd verhaal weet te vertellen. Jammer dat dat album een uitzondering is; daarmee wil ik niet zeggen dat alle overige albums mislukt zijn, maar ze zijn slechts gedeeltelijk geslaagd. En laten we eerlijk zijn: als je meer dan drie albums per jaar moet produceren, en van twee daarvan je eigen scenario's schrijven, dan is de produktiedwang wellicht te hoog om tot bevredigende resultaten te komen.

1. Het wapen van Simon
2. De door straling aangetaste wezens in *Mailis*

CARTOONS!!

Rumen Simeonov 'Rumen's'

Ik verkondig geen boodschap maar reik een helpende hand.

door Peter Nieuwendijk

De Bulgaarse cartoonist Rumen Simeonov bracht een bezoek aan Nederland op uitnodiging van de Nederlandse Cartoonistenvereniging. Een goede gelegenheid om met hem van gedachten te wisselen over cartoons, Nederland, sex en drugs.
Rumen werd geboren in Sofia waar hij nog steeds woont en medewerker is aan het tijdschrift 'Karikatura'. Als cartoonist startte zijn loopbaan onmiddellijk met succes; in 1977 won hij de 'grote' prijs van Knokke-Heist, gevolgd door vele internationale erkenningen in Griekenland, Canada, Italië, België en Japan.
In 1983 won hij de 4e prijs t.t.v. het *1e* Nederlands Cartoonfestival te Amstelveen. In 1984 werd hem de 7e prijs te Knokke-Heist toegekend.

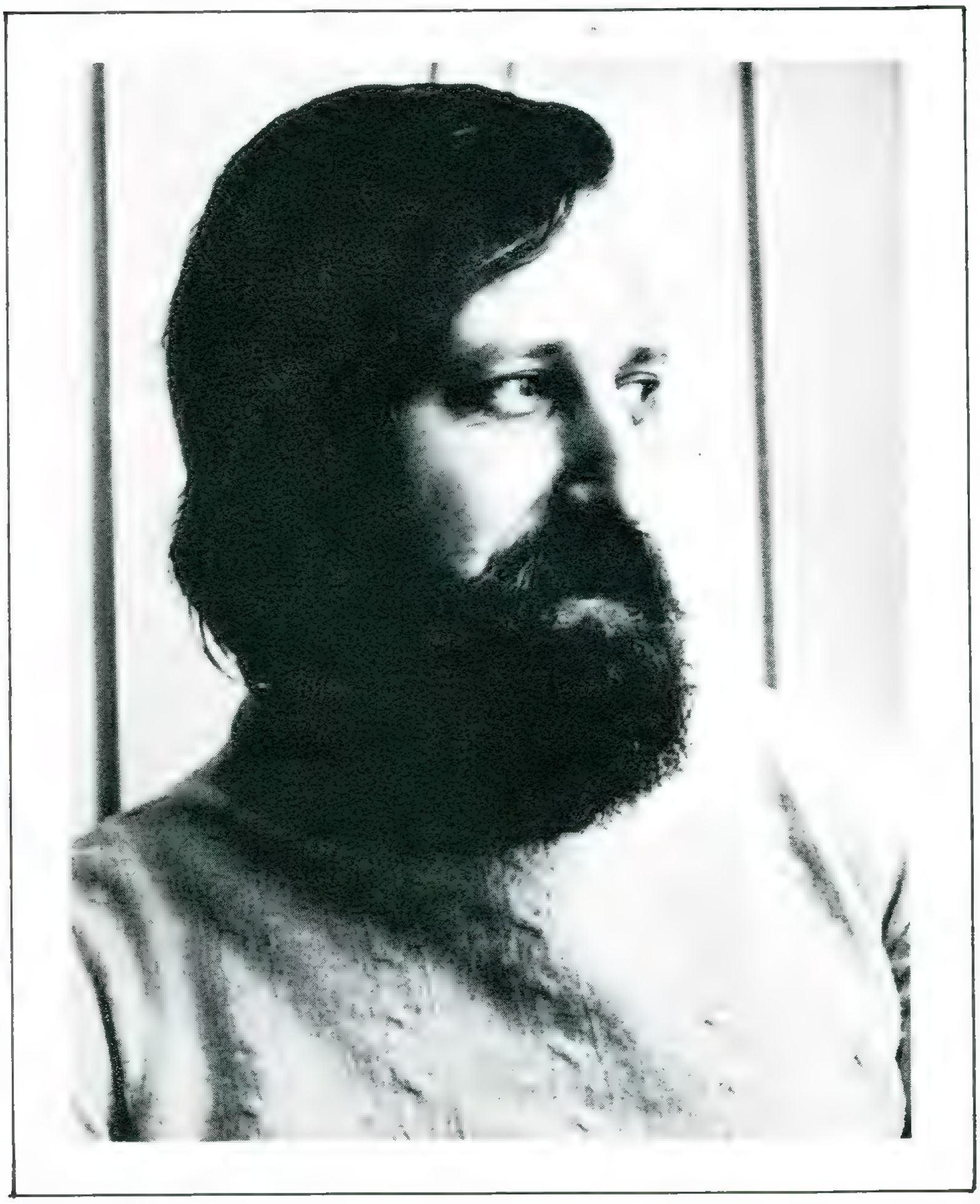

Je neemt regelmatig deel aan alle mogelijke cartoontentoonstellingen. Is het winnen van een prijs erg belangrijk?
Een beeldje of een trofee is voor mij een belangrijke erkenning; niet zo zeer de geldprijzen, want vaak is mijn werk méér waard dan het geldbedrag dat ik er voor krijg.
Als je eenmaal naam hebt, pikt de jury je werk er sneller uit, toch blijft het een loterij bij die wedstrijden.

Je kon niet bij de opening in Amstelveen aanwezig zijn. Mocht je het land niet uit?
Het is bij ons zo dat er eerst (maanden van te voren) een officiële uitnodiging moet worden overlegd. Naar aanleiding daarvan krijgt men dan toestemming om Bulgarije te verlaten, de data van vertrek en terugkomst dienen vast te liggen. Het gevolg is wel dat ik nog nooit bij een opening van een cartoonfestival ben geweest. Nederland was de eerste maal!

Je hebt 5 werken meegebracht. Mag je die hier verkopen?
Bij de Bulgaarse douane wordt ieder werk apart beschreven, kleur, formaat en afbeelding worden genoteerd. Bij terugkomst moet ik ze opnieuw tonen, mocht ik er één of meer verkocht hebben, dan weet men precies welke dat is. De verkoopsprijzen zijn vastgesteld en over dat bedrag betaal ik een belasting.

Dat lijkt me voor een beeldend kunstenaar een behoorlijke vrijheidsbeperking?
Ik lijd daar niet onder, zo zijn de regels.

Krijg je ook beperkingen opgelegd wat betreft thema of afbeelding?
Nee, wij zijn daarin volkomen vrij. Bulgaarse cartoonisten streven naar een perfecte

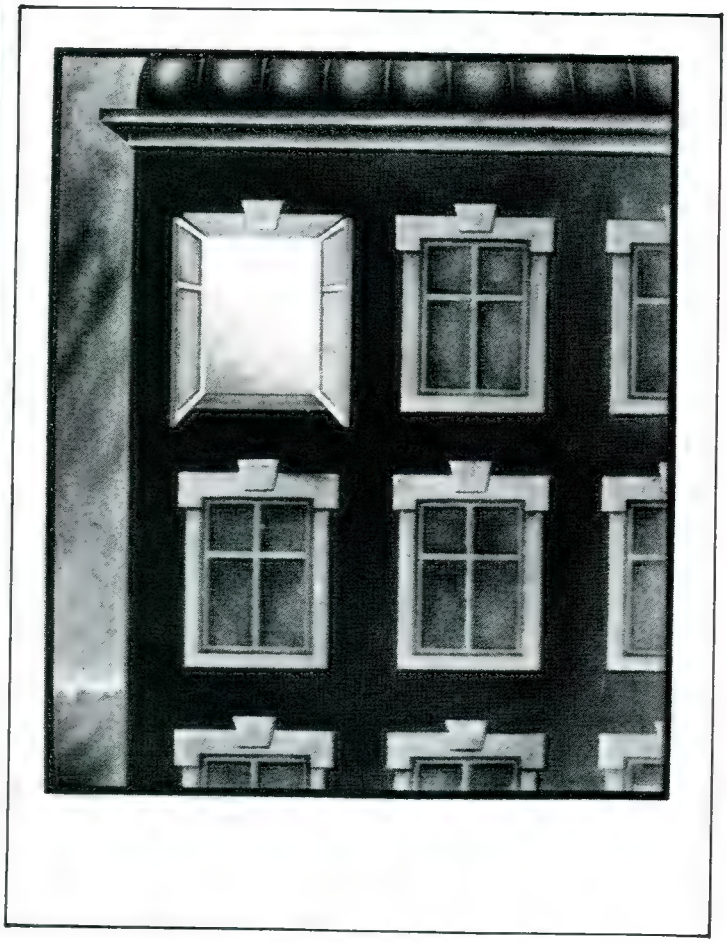

vormgeving, bij ons wordt de cartoon als kunstvorm beschouwd. Vaak overschrijden we de grafische grenzen, maar nooit zo ernstig als in West-Europa. In Nederland is de kwaliteit redelijk, de zg. 'black-humor' staat op een hoog peil, maar vaak zie ik te veel cartoons die sexueel geladen zijn, die zal men in Bulgarije nooit vinden.

Sex in cartoons, is dat bij jullie verboden?
Het wordt totaal niet gewaardeerd. Vermoedelijk is het inherent aan de Westeuropese levensstijl. Drugsproblemen komen bij ons nauwelijks voor, de jeugd heeft een open oog voor sport & kunst!

Van je Joegoslavische collega Jordan Pop-I liev hoorde ik dat hij verschillende prenten met 'ietsje' bloot uit Rusland en Bulgarije teruggestuurd kreeg.
Ik ken die prenten niet, maar als ze grof zijn wordt het volk daar voor behoed. Het is best mogelijk dat dat soort cartoons wordt geretourneerd.

Veel Bulgaarse cartoonisten werken op dezelfde manier. Is er sprake van een 'Bulgaarse stijl?'
Sommige hebben stijlovereenkomsten, wij streven een kunstzinnig verantwoorde en smaakvolle stijl na. Mijn stijl verandert steeds iets, ik schaam mij voor de werken van het vorige jaar.
Wij kunnen ons permitteren om alleen dát te maken wat we leuk vinden. Ik illustreer allerlei boeken, maar aanvaard alleen de opdracht als het werkelijk de moeite waard is. Ik denk dat wij veel vrijer zijn dan hier in het Westen, jullie zijn voortdurend bezig om veel geld te verdienen om je alle mogelijke luxe te kunnen veroorloven, die spanning ontbreekt bij ons gelukkig.

Het overgrote deel van de Bulgaarse cartoonisten werkt niet in zwart-wit maar in kleur.
Verschil in stijl is niet belangrijk, kleur maakt de cartoon. Wij noemen dat 'graphique satirique', 'n kunstwerk met een grapje. Een gekleurde prent is af, hoewel ik moet toegeven dat ik wel eens jaloers ben op de makers van die simpele cartoons die toch héél raak kunnen zijn. Bij ons is ook geen oude traditie wat betreft zwartwit cartoons voor dag- en weekbladen. Dat is waarschijnlijk een reden dat deze vorm bij ons minder populair is.

Politieke en sociale cartoons komen in Bulgarije dus niet veel voor, stop je toch een soort boodschap in je kleurenprenten of is het louter 'volkskunst'?
Ik verkondig geen enkele boodschap, maar probeer een helpende hand te reiken, een goed gevoel geven aan de mensen is het belangrijkste, soms zit daar wel een diepere betekenis achter, humor en tragedie gaan hand in hand.

Welke humoristen bewonder je?
Woody Allen en Chaplin hebben dat tragikomische wat mij zeer aanspreekt, vooral de kleine details in hun werk zijn erg sterk. Mijn levensvisie, gevormd door resultaten van het leven en ervaringen, gebruik ik in mijn werk. Allen en Chaplin doen dat ook.

Welke kunstenaars bewonder je?
Magritte en Jeroen Bosch zijn technisch begaafde kunstenaars met een grote uitstraling. Ook het surrealisme draag ik een warm hart toe.

Salvador Dali is, dacht ik, verboden in Bulgarij.
Er wordt ons wel eens verweten dat wij jaren achterlopen, maar wat is achterlopen? Wij stellen hoge eisen, onze normen zijn streng maar rechtvaardig. De situatie in Bulgarije is zeer goed voor beeldende kunstenaars. Ik werk vrij én in opdracht, krijg een vast maandsalaris en krijg méér als ik extra verkoop. Ik kan en mag opdrachten weigeren, dat kunnen Westeuropeanen zich zelden veroorloven.

Je hebt een klassieke opleiding gevolgd voor hobo. Waarom ben je daar mee gestopt?
Ik heb het conservatorium gevolgd en actief als hoboïst in verschillende orkesten gespeeld, maar ik kreeg last van mijn arm, noodgedwongen moest ik stoppen. In 1961 ben ik begonnen met schilderen en boeken illustreren.

Wanneer begon je pijp te roken?
Ook in '61, ik was toen 18 jaar en tijdens de pauzes in mijn werk rookte ik pijp om de tijd te doden en beter te kunnen nadenken. Mijn werk is mijn hobby, pijproken en literatuur lezen zijn een deel daar van. Ik ben een enthousiast verzamelaar van pijpen, ik zou daar in Sofia gemakkelijk een museum mee kunnen starten.

Welk materiaal geniet je voorkeur?
Dat ligt aan de inhoud en het formaat. Meestal gebruik ik olieverf, soms kleurpotlood, 'n enkele keer – voor zwart/wit illustraties in boeken – gebruik ik een pen. De materiaalkeuze bepaal ik pas nadat ik weet wat ik ga doen.

Ben je op de een of andere manier beïnvloed door andere cartoonisten of schilders?
Dat kan toevallig gebeurd zijn, maar ik zou me schamen als er invloeden van anderen in mijn werk terug te vinden zijn. Ik ben een liefhebber van de Hollandse School uit de 17e eeuw, de genre-schilders zoals Jan Steen. Die mensen hadden een geweldig goed oog voor details, perfect tot in de kleinste hoekjes. Die perfectie streef ik ook na.

Vooral de Oosteuropeanen maken grafisch schitterend werk, soms gaat dat ten koste van de grap. Hoe zit dat met jullie gevoel voor humor?
Onze humor is zelden plat, wij benaderen de zaken misschien wat filosofischer, bedenken een mooie prent met een lichte humoristische tic! Dat geldt met name voor de cartoons, ze zijn licht ironisch en geven een kleine grappige vingerwijzing naar iets uit het leven.
Nooit keihard of messcherp, de schoonheid prevaleert.

Is het uiterlijk belangrijker dan de inhoud?
Het is heel belangrijk maar niet belangrijker.
Bij ons wordt géén onderscheid gemaakt tussen kunstschilders en cartoonisten, allen worden als kunstenaars beschouwd en zo ook gewaardeerd.

Wat is de mooiste prijs die je tot nu toe hebt gewonnen?
Dat is heel moeilijk, ik heb tot nu toe al meer dan 10 grote prijzen gewonnen. Om er 'n paar te noemen; In '82 won ik de 'grote' prijs in Marostika (italië) daarvoor in '78 een eerste prijs in Montréal. Ik vind de laatste prijs altijd de mooiste. Het beeldje van de 'Turftrapster' dat ik in Amstelveen kreeg vond ik bijzonder fraai én niet te vergeten de gratis reis- en verblijfkosten naar Nederland! Dat heeft geen enkele cartoonorganisatie vóór jullie gedaan.
Ik ben daar héél dankbaar voor.

Wat zijn je plannen voor de toekomst?
Véél werken en véél exposeren. Ik vind niet dat ik een speciale plaats verdien of inneem, ik ben niets meer of minder dan een loodgieter die zijn vak verstaat. Ik oefen mijn beroep uit met enorm veel plezier, stuur af en toe wat prenten over de grens en probeer mijn werk telkens meer te vervolmaken.

De Biennale van Gabrovo neemt in de cartoonwereld een belangrijke plaats in. Kun je er tot slot nog iets over vertellen?
In Grabrovo staat het grootste cartoonmuseum van de wereld. Iedere twee jaar wordt daar een Biennale georganiseerd met medewerking van de Staat, de radio en televisie, Bulgaarse Culturele raden enz. De belangrijke man achter de schermen is mr. Fortounov van Het Huis van Humor en Satire. Behalve cartoons zijn er schilderijen, beeldhouwwerken, foto's, films en boeken die in aanmerking kunnen komen voor speciale prijzen. Het motto is meestal: 'The world had survived because it has laughed'.
Deelnemende kunstenaars zijn altijd vrij in hun keuze van onderwerp, techniek en afmetingen van het werk. In 1985 vindt de 7e Internationale Biennale plaats, het prijzengeld wordt in Bulgaarse munt betaald en dient daar ook uitgegeven te worden. Deelnemers worden op de opening uitgenodigd, zij mogen op kosten van de organisatie 4 dagen gratis in een hotel verblijven. Bulgarije houdt van veelzijdige vakbekwame kunstenaars.

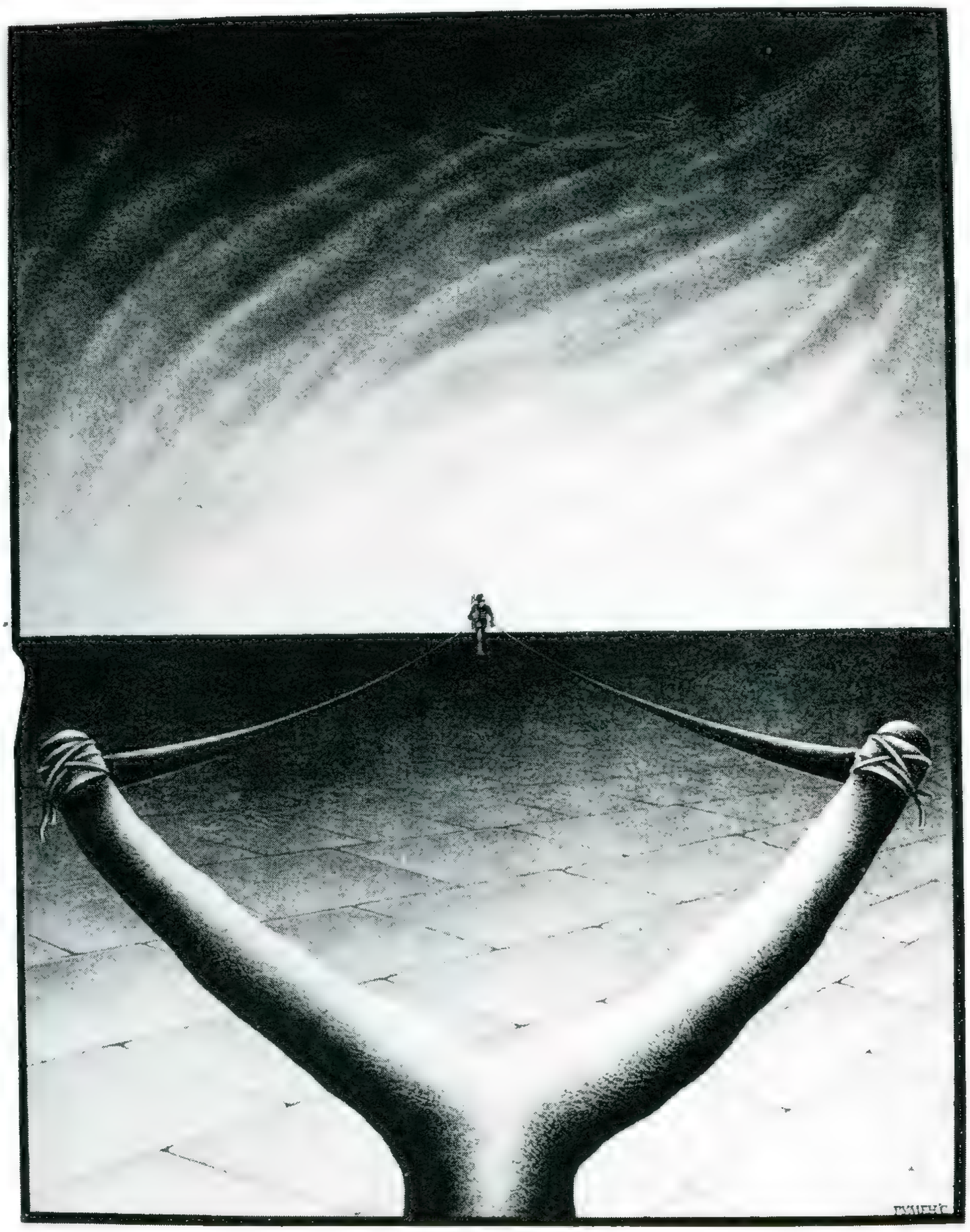

Bij het uittreden van Kees de Bree, Hans van den Boom, Jac Drewes en Peter de Raaf: afscheid van 32 jaren stripschriftervaring

Met ingang van dit nummer hebben vier leden van de redaktie Stripschrift verlaten. Een zwaar verlies, want tesamen stonden zij voor 32 jaren redaktie-ervaring: Kees de Bree sinds nr. 43/44 (1972), Hans van den Boom sinds nr. 80 (1975), Jac Drewes sinds nr. 129/130 (1979) en Peter de Raaf sinds nr. 158 (1982). Door hun vertrek is de redaktie gehalveerd, om niet te zeggen geamputeerd...

Het redigeren van Stripschrift is na bijna twee decennia nog steeds een zaak van liefhebberij die veel tijd kost en geen inkomsten oplevert. Daardoor staan voor de redakteuren hun dagelijks werk en hun hobby voortdurend met elkaar op gespannen voet. Dat wordt vooral problematisch wanneer het werk ook grotendeels op stripgebied komt te liggen en er bij de tijdsbesteding natuurlijkerwijs prioriteit wordt gegeven aan professionele aktiviteiten.
Maar ondanks dat het werk aan Stripschrift steeds vrijetijdswerk is geweest (en ook wel altijd zal blijven) hebben alle redaktieleden toch altijd met volle inzet de verantwoordelijkheid voor het blad op zich genomeen, zodat Stripschrift toch steeds een redelijk regelmatige verschijningsfrekwentie heeft gekend. Dit is mede mogelijk geweest door de zeer vriendschappelijke sfeer die heerste tijdens de redaktievergaderingen.
Voor deze volledige inzet en het vele werk aan artikelen en interviews willen wij de scheidende redakteuren dan ook van harte bedanken.

Kees de Bree

Het uittreden van Kees de Bree betekent een groot verlies voor Stripschrift. Door zijn brede kijk op het stripgebeuren in het algemeen, zijn grote kwaliteiten als schrijver en zijn kennis op het gebied van (teken)film heeft hij het gezicht van Stripschrift gedurende de afgelopen twaalf jaar in hoge mate bepaald. Zijn werkzaamheden voor het TV-programma Wordt Vervolgd hebben inmiddels een dusdanige omvang aangenomen dat Kees zich genoodzaakt zag zich uit de redaktie terug te trekken.

Hans van den Boom

Hans deed zijn intrede bij Stripschrift in 1974 toen het blad uitgegeven ging worden door Kommiks BV, waarvan Hans als financieel adviseur deel uitmaakte. Hoewel Kommiks BV de uitgave van Stripschrift na een jaar staakte, had Hans de smaak van het redaktiewerk te pakken gekregen. Vele jaren heeft hij notulen van redaktievergaderingen gemaakt, bijna evenveel jaren de financiën van de redaktie beheerd, buitenlandse korrespondentie gevoerd en rechten geregeld. Als interviewer, vertaler en auteur, maar wellicht het meest als man achter de schermen, zullen wij zijn bijdragen op al deze gevarieerde terreinen missen.

Jac Drewes

Vooral door zijn enorme kennis van het Amerikaanse stripwezen, zowel van classics als van brand new comics, heeft Jac de afgelopen vijf jaar het gezichtsveld van Stripschrift aanzienlijk weten te verruimen. Aangezien we op Jac ook altijd konden rekenen in de laatste, vaak kritieke fase van het redaktionele produktieproces, zullen we niet alleen zijn ruime bijdrage aan artikelen en interviews, maar ook zijn kreatieve improvisatietalent node ontberen.

Peter de Raaf

Last but not least Peter de Raaf die al jaren professioneel bezig was in de stripwereld voor hij redaktielid werd. In 1982 hielp hij de redaktie uit de brand door de samenstelling van de nieuwsrubriek op zich te nemen. En gezien zijn grote kennis van en inzicht in met name de moderne ontwikkelingen van het stripwezen, was zijn overstap naar de redaktie een vanzelfsprekende zaak. Zijn suggesties voor vorm en inhoud van Stripschrift hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de kwaliteit van het blad in het algemeen.

Het uittreden van vier redaktieleden is voor Stripschrift een gevoelig verlies. Maar hun inbreng zal gelukkig behouden blijven, zowel in de vorm van adviezen als van bijdragen. En daarom zijn we hen niet alleen bijzonder dankbaar voor al het werk dat zij in het verleden voor Stripschrift hebben gedaan, maar ook voor het werk dat zij nog zullen doen.

Har Brok/Rob van Eijck/Hans Frederiks/Mat Schifferstein

BOEKEN IN HET KORT

Titanic Stripmagazine no. 1.

Eerste nummer! is uit; prachtig toch? Het blad is goed gedrukt, er zijn pogingen gedaan een nieuwe lay-out te verzorgen en de strips zijn inderdaad, op enkele uitzonderingen na, van prima kwaliteit. Wat kan ik daaraan toevoegen behalve dat ik een lijstje heb met strips die er eigenlijk ook nog in zouden moeten? De redaktie heeft vast ook zo'n verlanglijst in de la of op de muur...

Teleurstellend zijn bepaalde strips van vaderlandse bodem, Peter van Straatens *Haagse Kliekjes* en Peter de Smets *De Generaal*. Als we de laatste bundeling *Zorgelijke grappen* vergelijken met de eerste twee, of zijn laatste vier *Vader & Zoons* met alle eerdere delen, of zijn politieke cartoons van de afgelopen jaren met die uit de tijd daarvoor is maar één konklusie mogelijk. Zijn Haagse Kliekjes hadden ook maar beter niet meer opgewarmd kunnen worden.

Naamgenoot de Smet is in 1971 begonnen met de mislukte machtsgrepen van de generaal. Peter heeft de macht allang verloren en het fort verlaten, maar de generaal is er zich nog steeds niet van bewust dat hij een leeggevroten konserveblik aan de haak probeert te slaan.

Neenee, meerbelovend zijn 'beginnelingen' (sorry, jongens) Peter de Wit en Hanco Kolk. Blijven jullie rustig tekenen, jongelui. Teksten in *Titanic? Was Getekend* (was niet ondertekend) geeft prima inleidingen in kort bestek met hier en daar een slordigheidje: *Ida Mauz* blijkt zich ineens niet meer na een atoomoorlog af te spelen, Hermann is tien jaar later geboren (we zullen hem in kennis stellen) en 'Gedurende korte tijd werkte hij aan de historische strip Jugurtha om daarna zijn eerste eigen strip Jeremiah te beginnen' (sic!). Wie voert in dit blad eigenlijk de eindredaktie; de groenteboer?

Column van Rob van Eijck is niet helemaal wat het zijn moet, maar wordt wellicht best leuk.

Titanic Journaal van Kees de Bree is een leuke prullenbak.

Tandpastrologie heb ik uiteraard niet gelezen.

Zoals het een modern blad betaamt staat er ook echte junk in Titanic, hier in de vorm van fotografisch realistische 'Kunst'; wat vindt de redaktie van enkele pagina's *esthetisch wit?*

(MS)

Titanic Stripmagazine no. 2

Went kwaliteit zo snel? Nu het tweede nummer verschenen is begin ik het al niet meer onmiddellijk van begin tot eind te lezen; alsof het blad zojuist zijn tiende jaargang is begonnen. Wat kan de wereld toch ondankbaar zijn.

Kees de Bree blijkt *Was Getekend...* te schrijven (Wie anders eigenlijk?), de *Columns* worden steeds minder column en steeds rijker gezaaid.

Wat heeft die Manfred Sommer een goedkoop uitziende tekenstijl en prettig dat Liberatore vanaf het volgende nummer met *Ranxerox* aan de slag gaat; wel modieus, maar technisch in ieder geval honderd keer beter.

En overigens: Peter de Smets generaal slaat het pad der verfrissende humor gelukkig toch weer in ('Een uit zijn nek kleppende fata morgana. Het einde kan niet ver meer zijn', p. 7) en Peter van Straaten is nog wel oudbakken (zijn vampierthema heeft hij in zijn cartoons al uitgezogen), maar in ieder geval niet meer platvoers.

Titanic: Kwaliteit met hier en daar een fluimpje!

(MS)

Wegé *Tistjen Dop: Op zwart zaad.* Antwerpen (Zinjé) 1984. Prijs *f* 9,90.

'Doppen' is het Vlaamse equivalent van het stempelen dat werkelozen in België moeten doen om aan hun uitkering te komen. Dit zwart-wit-album met cartoons en korte strips oefent door middel van de hoofdpersoon Tistjen Dop kritiek op de maatschappij die werkeloosheid als (manipuleerbaar) gegeven aanvaardt. Soms grimmig, soms sarkastisch of lacherig, maar steeds zeer betrokken en relevant. De tekenkwaliteiten van Wegé zijn helaas tamelijk bescheiden. Een ander bezwaar kan zijn dat dit album te zeer op onze Zuiderburen is toegesneden.

(Brok)

Jean Graton: *Steve & Julie* (Michel Vaillant nr. 44). Brussel/Montfoort (Graton Editeur/Albracht) 1984. Prijs: *f* 6,55.

Begin jaren '80 werd de motorreeks Julie Wood van Graton stopgezet om vanaf het album *Parijs-Dakar* op te gaan in de autoreeks Michel Vaillant van Graton. En waarom ook niet, het is toch allemaal hetzelfde. De titel van het nieuwste Vaillant-album verraadt het verloop van deze samenvoeging, nadat in het vorige album *Rendez-vous in Macao* het ijs tussen Steve Warson en Julie Wood al brak. Het is best wel aardig om iets meer te weten te komen over het zo weinig ontgonnen gevoels- en liefdesleven van stripfiguren, maar Graton is daarvoor absoluut niet de aangewezen persoon. Die onderling niet te onderscheiden houten koppen blijken gevuld met dezelfde slijmerige substantie die Henk van der Meijden moeiteloos uit zijn duim zuigt. En dan nog de manier waarop... Steve wordt eerst omgeturnd tot motorheld, Julie idem tot autoheldin, beiden verongelukken op eksakt hetzelfde moment op 700 kilometer afstand van elkaar (en blijven uiteraard ongedeerd). Cliché's die uitsluitend gevoelens van plaatsvervangende schaamte oproepen.

(Brok)

Bob de Moor: *De Leeuw van Vlaanderen.* Antwerpen (De Dageraad) 1984, 72 blz., vierkleuren.

Deze heruitgave vormt het eerste deel van de Magnumcolorreeks, uitstekend ingekleurd door Studio Leonardo en voorzien van een speciaal getekende nieuwe omslag van De Moor. De kleurenversie is uiteraard heel anders van sfeer dan de uitsluitend met grijzen 'ingekleurde' originele versie uit *Kuifje*-weekblad (1949-50). Merkwaardig genoeg heeft de inkleuring tot gevolg dat het album nu nauw aansluit op het huidige historische stripwerk van De Moor in de Cori-reeks. Naast de perfekte zwartwit herdruk van CI-SO uit 1973 wel degelijk een aanwinst.

(Brok)

R. Gigi & C. Moliterni: Scarlet Dream 1, Moord in Venetië.
Uitgeverij Arbois, prijs *f* 00.—.

In *Moord in Venetië* beleeft Scarlet Dream een nogal onoverzichtelijk avontuur, waarin haar aartsvijand dr. Styx, de Albanese geheime dienst en het Nationale Volkstheater van Albanië een rol blijken te spelen, evenals een geboren en getogen Venetiaan, die bijzonder zwaarlijvig is en Hugo Maltese heet...
Hoewel het verhaal niet uitmunt door duidelijkheid, is het toch boeiend door de tamelijk rustige, lakonieke wijze waarop het verteld wordt. Die relaxte vertelwijze slaagt er in de lezer mee te slepen, zelfs als hij de draad van het verhaal dreigt kwijt te raken. De tekeningen zijn vakbekwaam, in de vluchtige, enigszins schetsmatige stijl van Gigi. Een probleem echter is het gebrek aan achtergrondinformatie. *Scarlet Dream* is in Nederland een nog nauwelijks bekend heldin, en dus is haar entourage evenzeer onbekend. Toch wordt in *Moord in Venetië* die achtergrond als een bekend gegeven verondersteld, zoals bijvoorbeeld haar verhouding tot dr. Styx, en dat maakt het lezen er bepaald niet gemakkelijk op. Het zou duidelijker geweest zijn als de uitgever in een inleiding de achtergrondinformatie had verschaft die voor het begrip van dit verhaal onontbeerlijk is.

RvE

Hislaire: Frommeltje en Viola 3, De IJskoningin.
Uitgeverij Dupuis, prijs *f* 00,—.

De IJskoningin is het derde deel in de zeer opvallende serie *Frommeltje & Viola*, die de jeugdige, maar daarom niet minder serieuze, liefde behandelt van de verlegen Frommeltje en de dromerige Viola. Het is een nog zeer onvolwassen liefde, maar Hislaire weet zich daarin buitengewoon goed in te leven.
Na een misverstand is de liefdesrelatie van Frommeltje en Viola verstoord en beiden lijden daar hevig onder. Het grootste deel van *De IJskoningin* wordt ingenomen door een droom van Viola, waarin Frommeltjes hart verkilt en hij door voornoemde koningin wordt meegenomen. Om hem terug te vinden moet Viola door de hel, hetgeen voornamelijk een konfrontatie met zichzelf inhoudt. En na afloop van de droom vindt zij Frommeltje terug en is de liefde hersteld.
Een heel bijzonder gegeven, dat uiterst poëtisch en zeer inleefbaar verteld wordt, in een geheel eigen dromerige, dichterlijke en indringende stijl. De serie *Frommeltje & Viola* is een boeiend buitenbeentje in de stripwereld.

RvE

Wim Stevenhagen (en Gerrit de Jager): Prut Pruts Private Kreye 2, Oproerkreyers!
Uitgeverij Espee, prijs *f* 00,—.

Het tweede dikke deel alweer met de avonturen van Prut Pruts, Private Kreye, begonnen door Prutswerk en na de splitsing van dit duo voortgezet door Wim Stevenhagen solo.
'Avonturen' is misschien wat veel gezegd voor de belevenissen van Prut, want het betreft voornamelijk 'verhalen' zonder kop of staart waaraan nauwelijks een touw valt vast te knopen. Maar daar tegenover staan de originele beeldvondsten en vooral het heerlijke gouwehoer in de balloons, met enorm veel spraakwater en -verwarring.
Dat de verhaaltjes op zeker moment door alleen Stevenhagen worden gemaakt, betekent geen verbetering. Hij gaat aan het experimenteren, maar slaat daarin nogal eens door zodat de verhalen er niet duidelijker of grappiger op worden. *Oproerkreyers* is zeker een aardig album, maar het zou prettig zijn als er als ondergrond van de warrige belevenissen van de Private Kreye ook eens *verhaaltjes* verzonnen konden worden.

RvE

Jan Smet: Kijken naar strips.
Uitgeverij Brabantia Nostra, prijs *f* 00,—.

Hoewel niet expliciet duidelijk gemaakt wordt voor welke doelgroep *Kijken naar strips* is geschreven, wordt bij lezing snel duidelijk dat die groep een zeer jeugdig lezerspubliek bedoelt te zijn, te oordelen naar de toon waarin de tekst is gezet. De auteur, stripkenner Jan Smet, gaat op zijn hurken zitten om het jonge volkje toe te spreken.
Het doel van *Kijken naar strips* lijkt tweeledig: enerzijds wordt algemeen basisinzicht verschaft in het medium strip, terwijl anderzijds ook aanzetten gegeven worden voor een soort handleiding hoe men zelf strips kan gaan maken, met zinvolle illustraties in de vorm van een scenario-opzet, ruwe schetsen van de indeling van een pagina en nader uitgewerkte inkttekeningen.
Het boekje ziet er aan de buitenzijde keurig uit met een harde kaft, maar in het binnenwerk stuit men nogal eens op storend scheefgeplakte stukken tekst, een niet altijd even logische plaatsing van de hoofdstuktitels en een scherp met de zetletter van het tekstgedeelte kontrasterende typeletter voor de onderschriften van de illustraties. Maar in vergelijking met de eerste druk van het boekje, dat nog de titel *Luisteren naar strips* droeg, is er sprake van een grote verbetering: de uitvoering van de eerste versie was niet om aan te zien.
In *Kijken naar strips* komen de belangrijkste aspekten van het medium strip aan de orde, maar niet erg diepgravend. Als zodanig is het boekje zeker nuttig voor een jeugdig publiek als een eerste kennismaking met de achtergronden van de wereld van de strip. Voor de meer geroutineerde stripliefhebber heeft *Kijken naar strips* weinig te bieden, maar voor die groep is het dan ook niet geschreven.

RvE

Tueur de cafards/De kakkerlakkenkiller (Tardi/Legrand), uitg. Casterman.

De dag dat de verdelgingsman per ongeluk op de dertiende verdieping van een New Yorks flatgebouw terechtkwam zou zijn monotone leven bruusk ver toren...
Een spannende thriller van Tardi en Legrand waarin het verhaal voortdurend wendingen neemt die de lezer niet verwacht. Tevens een schitterende sfeertekening van New York, die het werk van Munoz en Eisner evenaart.
Tardi's tekenwerk is sinds de eerste avonturen van Isabelle Avondrood niet meer zo goed verzorgd geweest; je kunt aan het boek afzien dat er met plezier en inzet aan gewerkt is door beide auteurs. Het boek wordt afgesloten door drie nawoorden (twee teksten en een fotostrip) die in kwaliteit ook al niet voor elkaar hoeven onder te doen. Grote klasse.

(MS)

Een tik van de molen (Maraboe), uitg. Drukwerk.

In de wereld van Marc de Boer (Maraboe) zijn vegetariërs grasvreters, worden bij de negers de blanken nog steeds in de kookpot gezet en heeft een olifant zo'n reuzepik dat je er een ballon voor luchtvaarders van zou kunnen maken.
Spuit hij geen vooroordelen van het primitiefste soort, dan maakt hij grapjes over seks en stront en afgehakte ledematen. 'Wat doe je met die rioolbuis?' 'Dat is m'n peniskoker...'. 'Lekt het?' 'Nee de buurman hierboven heeft diaree', of je zaagt iemand zijn onderbeen af en vraagt: 'En past de broek nu??'.
Als Maraboe blijkbaar niet in staat is tot enige zelfkritiek zou zijn uitgever hem toch kunnen begeleiden; als die jongen later groot is schaamt hij zich dood...

(MS)

Eric de Noorman: De witte raaf (Panda).

De Eric de Noorman-strips van Hans Kresse behoren, net als de strips van Marten Toonder (Heer Bommel, Koning Hollewijn, Panda, Kappie), Piet Kuhn (Kapitein Rob) en Henk Sprenger (Piloot Storm, Kick Wilstra) tot de Nederlandse ondertekststrips uit de eind veertiger, vijftiger en zestiger jaren.
Voor veel ouderen, die overigens nooit een stripboek zullen aanraken, zullen deze strips een bron van jeugdsentiment betekenen. Voor de lezer van nu betekenen deze strips in ieder geval veel tekst, relatief weinig tekeningen, en over het algemeen lange (nog niet tot gestandaardiseerde albumlengte beperkte) verhalen.
De verhalen van Eric de Noorman vertellen over diens omzwervingen vol strijd en gevaar; voor de lezer die de ouderwetse heldenmoed met een korreltje zout kan nemen zijn de vertelde avonturen heel genietbaar.
Het sterkste punt van Kresse is de onmiskenbare sfeer die hij in zijn tekenwerk weet op te roepen: door het onovertroffen penseelwerk tovert hij donkere wouden, door fakkels verlichte burchten en wijde, woeste zeeën tevoorschijn. Alleen zijn schaarse pogingen tot humor mislukken; Eric als karikatuur is niet geslaagd. Het beste werk van Kresse vormt onmiskenbaar één van de hoogtepunten uit de Nederlandse stripgeschiedenis.
Uitgeverij Panda verricht een titanenarbeid om deze klassieker optimaal verzorgd uit te brengen. Niet alleen is het materiaal heel bewerkelijk (bij het ontbreken van de originele strips dienen de best bewaard gebleven krantepublikaties fotografisch vergroot en geretoucheerd te worden totdat het oorspronkelijke werk zo dicht mogelijk benaderd is), maar tevens is de uitgave tot in de puntjes verzorgd en, wat ook heel belangrijk is: ze is betaalbaar gebleven; vergeleken met wat we voor andere 'luxe' uitgaven dienen te betalen is de prijs voor deze integrale Eric de Noorman-herdruk bijna belachelijk laag te noemen.
Gezien het belang van het werk van Hans Kresse en de kwaliteit en omvang van de uitgave is de Eric de Noorman reeks onmiskenbaar de beste en belangrijkste stripuitgave tot nu toe.

(MS)

Stripschrift

Oude nummers

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar voor de oorspronkelijke prijs. Bestellingen kunt u richten aan:

Adm. Stripschrift
Antwoordnummer 420
3700 VB Zeist

Na overmaking van het totaalbedrag aan Stripschriften plus *f* 2,50 porto- en administratiekosten op gironummer 209948 tnv. 'Stripschrift', Zeist, wordt het bestelde u thuis gezonden.

19 (*f* 2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14.
65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.
66 (*f* 2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.
67 (*f* 2,25): Nader tot Kuifje 3 over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met Bollie en Billie en De Sliert en een bibliografie; De Wonderen van Mu
70 (*f* 2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijners.
74 (*f* 2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl, Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...
77 (*f* 2,95): Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.
78 (*f* 2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.
79 (*f* 2,95): Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar.
80 (*f* 2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Piet Wijn...
83 (*f* 2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.
86 (*f* 2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...
87 (*f* 2,95): Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Tomi Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.
88 (*f* 2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor, prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.
89 (*f* 2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, Tardi-oorlogsstrip, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.
92 (*f* 2,95): Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, en Van Strijd tot strip, Wim van Wieringen.
94/95 (*f* 3,60): Robbedoes-weekblad... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.
97 (*f* 3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, interview met Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.
98 (*f* 3,25): Strips in de dertiger jaren: Doe Mee, Centsprenten en strips, Tripje, G. Rotman, G. van Raemdonck, Bulletje en Bonestaak en Thijs IJs en Gijsje Goochem.
99 (*f* 4,95): Milton Caniff, Wallace Wood interview, Stripkoerier en Gummi.
101 (*f* 3,95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Jean-Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman, 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.
102/103 (*f* 3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.
104 (*f* 3,95): Interview met Joost Swarte door Herman Pieter de Boer, Pogo Herdruk, De eerloze krijg.
105 (*f* 3,95): 'Duckman' Carl Barks, herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap, Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.
106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.
107/108 (*f* 4,95): Kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Rob musical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...
109/110 (*f* 4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen Strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...
111 (*f* 4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication, Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...
112/113/114 (*f* 5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.
115 (*f* 4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.
116 (*f* 4,95): Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.
117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.
119 (*f* 4,95): Lucky Luke, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt.
120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.
121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.
122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.
124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.
125 (*f* 4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.
126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.
128 (*f* 4,95): Guido Crepax en Valentina.
129/130 (*f* 6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.
131 (*f* 4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.
132 (*f* 4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.
133 (*f* 4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquète.
134 (*f* 4,95): Beeldverhaal in de oorlog. Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.
135/136 (*f* 6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.
137 (*f* 4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.
138 (*f* 4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.
139/140 (*f* 6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.
141 (*f* 4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob en Romeo Brown.
142 (*f* 4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.
143 (*f* 4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.
144 (*f* 4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.
145 (*f* 4,95): Frank Frazetta's Fantastische Wereld. 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.
146/147 (*f* 6,50): Floc'h. Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.
148 (*f* 4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.
149 (f4,95): Conan, Wie is dat?, Conan-strip, Romeo Brown, Sam's Strip.
150 (f4,95): Krazy Kat, De dieren van Crumb, Nard'n' Pat, Garfield, De Shtunk, Li'l Abner, Dierenleed, Fat Freddy's Cat, Vlaamse smetjes, Romeo Brown.
151/152 (f6,50): Jan Kordaat, Yves Chaland en de erfenis van Tillieux, Het voorbeeldige leven van Jijé, De Bende van vier.
153 (f4,95): William Vance, Bruno Brazil, Bob Morane, Jerom in Tibet, Kapitein Rob, Chantal Montellier, Vlaamse Frutjes.
154 (f4,95): Belgische strips, Didier Comès, De Rat-cisten een strip van Comès, EC herleeft, Kuifje op de knieën.
155 (f5,25): Victor de la Fuente, Haxtur, Fernando Fernandez, Francisco Ibanez, De Disney films, de toplijsten van 1981.
156 (f5,25): Nieuwe Nederlanders, Paul Teng, Dick Briel, Red Rat, Gezellig en leuk, Prutswerk.
157 (f5,25): Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs, Sterren stralen in Hollywood.
158 (f5,25): Marten Toonder, François Bourgeon, Comicana, Jean-Louis Floc'h, De Zeven van Zeveneken.
159/160 (f7,—): Engelse stripweekbladen, Strip against racism, Crumb's Sketchbook, Stripfiguren vogelvrij?
161 (f5,25): Nieuwe stripbladen, Knudde, Bij de dood van Wallace Wood, Josep Toutain.
162/163 (f7,—): Robbedoes is ook geen twintig meer, Flip Flink, German: De Guust Flater van de tachtiger jaren, Bercovici, Hislaire en Cossu, Morris, Plagiaat en piratendruk.
164 (f5,25): Interview met Harvey Kurtzman, Lijk op de Imjin, Lezers over parodie en plagiaat.
165 (*f* 5,25): Interview met Frank Margerin en Raymond Reding. Een analyse van de strips van Cosey.
166 (*f* 5,25): Interview met Paul Gillon, schepper van Schipbreuk in de tijd en met Pierre Christin scenarist.
167 (f6,—): De wereld van Richard Corben, Jan Strnad zijn bezielde scenarist. De toplijsten van 1982.
168/169 (f8,—): De Bommelfilm, interviews met de makers: Marten Toonder, Harrie Geelen, Rob Houwer en Ben van Voorn. Walt Disney's Tron. In memoriam Hergé. Interview Serge Ernst.
170 (f6,—): Interviews met Martin Veyron (tekenaar van Barend Terzijde), Bart van Erkel, en Chayé.
171 (f6,—): Interview met Milo Manara (tekenaar van Guiseppe Bergman) en analyse van zijn strips. Interview met Frits Kloezeman (tekenaar van 'Rechter Tie').
172 (f6,—): Krantestrips in Nederland. Interview met Nikita Mandryka (tekenaar van 'De gemaskerde Komkommer').
173 (f6,—): Interiew met Ted Benoît (tekenaar van o.a. 'Morfeu Electrico'), Vijftig jaar Comics in Amerika. Interview met Dick Matena.
174/175 (f8,—): Meeslepend interview met Peter Pontiac. Strips en Popmuziek. Boekbesprekingen.
176 (f6,—): Fred en Liliane Funcken (Witte Ruiter, Harald de Viking enz.), Vijftien jaar Stripantiquariaat Lambiek. Strips en Onderwijs.
177/178 (f8,—): Interviews met Schuiten, Renard en Peeters ('De medianen van Cymbiola'), analyses van hun strips. Interviews met Hermann ('Bernard Prince', 'Comanche', 'Jeremiah') Neal Adams en Tom Wilson. De toplijsten van 1983. Wendy Pini's Elfquest.

Vlaamse Frutjes

door Jan Smet

SUSKE EN WISKE: HET DELTA DUEL

Vele Vlaamse striptekenaars koesteren de droom de Nederlandse stripmarkt te veroveren. *Het Raadsel van Amsterdam, Kiekeboe in Carré, De Vliegende Hollander* zijn allemaal titels die hiervan getuigen. Meestal lijden deze pogingen schipbreuk, niet zozeer omdat de strips slecht zouden zijn of het Nederlandse publiek niet zouden kunnen aanspreken, maar vooral omdat de verspreiding ervan niet zonder moeilijkheden kan verlopen. Suske en Wiske blijft het te volgen voorbeeld. Deze strip verschijnt namelijk in diverse Nederlandse kranten en van van de enorme oplage van de albums, die nu al ver boven het half miljoen ligt, gaat een groot deel naar Nederland. Om de Nederlandse markt in ere te houden worden er geregeld Suske en Wiske-verhalen in dat land gesitueerd. Herkenbaarheid, daar komt het dan op aan. In *De Efteling-elfjes, De charmante koffiepot, De Kwakstralen* enzovoort maken de Vlaamse helden uitstapjes naar Nederland. *Het Delta Duel* is het meest recente voorbeeld. De helden werpen zich hier in de strijd van de Nederlanders tegen de natuurelementen en tegen de zee die verpersoonlijkt worden door Akwatilla, de heerser der golven, en Bofor, de windmaker. Een groot volk van een klein land overwint dank zij de Vlaamse striphelden de natuurelementen zodat het Delta-plan tot een goed einde kan worden gebracht. Daarvoor staat Nederland bij Vandersteen in het krijt, maar de schuld kan vereffend worden door dit album te kopen, nietwaar. Lezen mag ook want het is best een plezant verhaal.

STRIPS: VOER VOOR VUILBAKKEN!

Wie geloofde dat men, na ruim vijftien jaar volwassen belangstelling in strips, dit medium niet langer te pas en te onpas met een vuilnisbelt zou vergelijken, heeft het verkeerd voor. De oude vooringenomen standpunten blijven welig tieren. Men kon nog wel begrip opbrengen voor de eenzijdige kijk van pedagogen en bibliothecarissen in de jaren vijftig: een andere klok werd er toen vrijwel niet geluid. Maar nu liggen de zaken toch enigszins anders. Iedereen heeft de kans om zich terdege te informeren, om kennis te maken met het betere stripwerk. Men heeft natuurlijk het recht om een bepaalde strip of soort strips af te keuren, men gaat zijn boekje evenwel te buiten wanneer men het medium strip in 't algemeen wil bekladden. Vele betweters doen het toch.

In een bespreking (*Het Laatste Nieuws* 2 februari 1984) van de film *De Leeuw van Vlaanderen* schrijft een zeker F. P. dat de personages niet goed uit de verf komen. 'Men mag dus wel degelijk van holle stripfiguren spreken!' meent hij. Natuurlijk, in strips komen de personages nooit goed uit de verf. F. P. heeft natuurlijk nog nooit van Lauzier gehoord! En hij vertikt het natuurlijk om *De Leeuw van Vlaanderen* van De Moor (onlangs in kleur verschenen bij De Dagraad. Zwart-wit is evenwel beter) te lezen.

Karel van Isacker, auteur van *Mijn land in de kering*, schrijft in dit overigens knap boek, weinig goeds over het medium T.V. In een interview (*Het Volk*, 19 januari 1984) komt dit ter sprake. Hij zegt: 'Om het kras te stellen; televisie is een stripverhaal.' En daarmee weten wij weeral wat strips waard zijn! Want die opvatting komt van een autoriteit die waarschijnlijk nog nooit de tijd gevonden heeft om ook maar één stripverhaal te lezen. Noem de naam van eender welke striptekenaar op Vandersteen en Sleen na: hij kent hem waarschijnlijk niet. Mijnheer Van Isacker, ik, striplief-hebber, heb uw boek met veel belangstelling gelezen. Neemt u ook eens een volwassen strip ter hand?

DE WONDERBARE REIZEN VAN JEROM

Over de serie Jerom heeft men in het verleden weinig goeds verteld. Zij was het grote voorbeeld voor de verloedering van de Studio Vandersteen-produkten. Enigszins terecht en Vandersteen zelf was niet zo gelukkig met de evolutie van deze serie. Daarom nam hij een nieuwe start en herdoopte hij de reeks tot 'De wonderbare reizen van Jerom'. Ondertussen gaat het weer goed met Jerom en de oudste verhalen, die niet zo bekend waren in Nederland, worden nu zelfs hernomen in *Eppo*.

In het achtste deel van de nieuwe reeks kwam de geniale verteller Vandersteen op een schitterend idee: Jerom bezoekt er namelijk de Duimpjesplaneet in de Sprookjesmelkweg en gaat er na hoe het nu verder gaat met het bekende sprookje van klein Duimpje. *Het dappere Duimpje* is de titel van dit verhaal.

In het negende verhaal *De Kat van Karabas* beleven we de verdere avonturen van De Gelaarsde Kat op de Karabasplaneet. Voor de toekomst staan er nog andere sprookjesplaneten op Jeroms reisprogramma. De stripliefhebbers kunnen best een reisje meemaken, maar moeten wel rekening houden met het feit dat Jerom vooral voor kinderen is bestemd.

HUMO'S POP POLL UITSLAGEN

In het weekblad Humo werden de jaarlijkse pop poll uitslagen gepubliceerd. Tussen deze lijsten, samengesteld door de lezers van dat T.V.-blad vinden we o.a. de Man, Lul en Trut van het jaar, de beste schrijver, de beste en slechtste films, T.V.-programma's, natuurlijk ook de beste zanger, single, elpee, groep... en de beste tekenaar. Hun top tien: 1. Kamagurka, 2. Reiser, 3. Joost Swarte, 4. Sleen, 5. Uderzo, 6. Franquin, 7. Gal, 8. Pirana, 9. Dick Browne, 10. Jan Bosschaert. Huistekenaar Kamagurka wint er altijd met ruime voorsprong: hij haalt er meer stemmen dan de anderen te samen. De andere huistekenaar Joost Swarte tekent geregeld omslagen voor het blad.

EMBRYO

Een nieuw fanzine vol met jong talent geïnspireerd op de moderne strips van o.a. Comes, Moebius, en niet op de Vlaamse School; Ha, wat is het mooi je stripdromen op deze manier verwezenlijkt te zien. De jonge gasten dromen er natuurlijk van om later grootse striptekenaars te worden, maar dan... ja dan... is er de pret meestal af. Nu tekenen ze naar hartelust en in dit goed gedrukte (geen fotokopieën, zoals gebruikelijk) fanzine van 20 bladzijden proeft men dat. *Embryo* is een Vlaamse uitgave (Merellaan 16, 2350 Vosselaar, België) met een beperkte oplage van 300 exemplaren. In Nederland enkel te verkrijgen in enkele bekende stripwinkels in Eindhoven, Breda en Dordrecht. Hilaire, Baeken & Co rekenen op uw 30,— Bf. of 2,— Fl.!

DE SNOR VAN KIEKEBOE

Kiekeboe is Snor van het jaar 1984 en in het verhaal *De Snor van Kiekeboe* (album nr. 23) wordt hij ook gehuldigd. Zoals je kan zien op het plaatje is niet iedereen gelukkig met de keuze van deze laureaat. Wie herkent de andere snorren? De eerste vijf inzenders winnen het album!

Informatie en korrespondentie voor deze rubriek te zenden aan: Stripschrift, t.a.v. Vlaamse Frutjes, Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam.

Twee nieuwe delen!

Deel zeven, **Sjors en Sjimmie en de rebellenclub**, is gewijd aan de talloze Nederlandse tekenaars van deze nog steeds immens populaire strip.
Van Frans Piët, wiens Sjors en Sjimmie de meeste ouderen nog wel helder voor de geest zal staan, tot aan Robert van der Kroft, die de strip nu voor het blad EPPO tekent. Talloze unieke illustraties en herdrukken verluchtigen het geheel, 76 pagina's, prijs *f* 25,—.

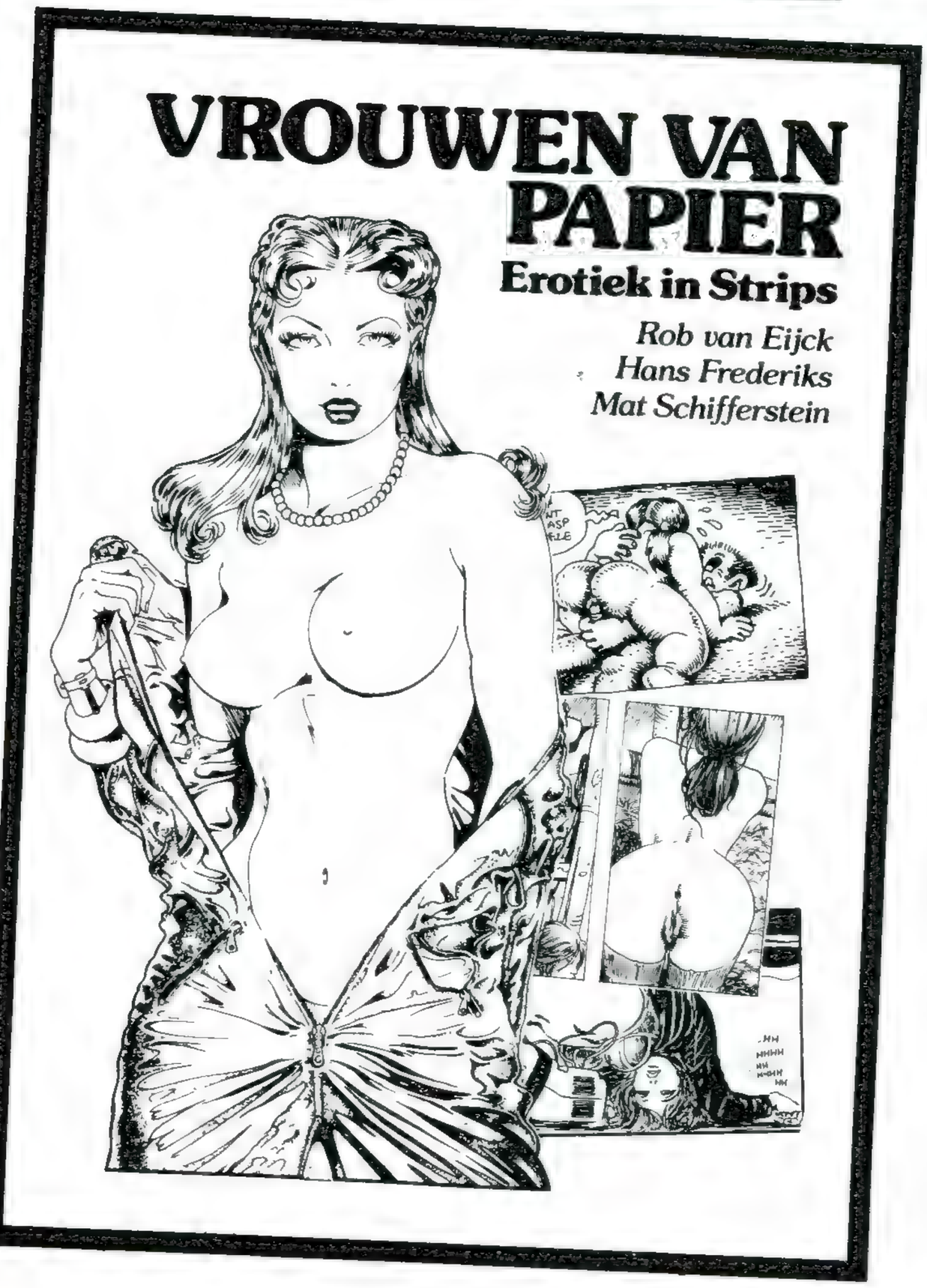

Deel acht, **Vrouwen van papier**, met als ondertitel 'Erotiek in Strips', is, zoals de ondertitel al aangeeft, gewijd aan de erotiek in de strip. In diverse hoofdstukken komen tekenaars aan bod zoals Guido Crepax, Pichard, Thé Tjong Khing, en onderwerpen als Pin-up-tekeningen, Seks in Amerikaanse Underground strips en Oh! Lala! in Frankrijk. Overbodig te zeggen dat alle artikelen ruim geïllustreerd zijn...
100 pagina's, prijs *f* 25,—

Deze specials, en de vorige delen, zijn te bestellen via de antwoordkaart in het hart van het blad.

Nog steeds verkrijgbaar:
Kuifje van leerlingjournalist tot wereldberoemd reporter, *f* 10,—
Lucky Luke, *f* 19,50
Suske en Wiske, *f* 19,50
De F van Guust Flater, *f* 25,—
De kleurrijke helden van Giraud/Moebius, *f* 25,—

Voor verzending van elk boek wordt *f* 4,25 portokosten in rekening gebracht.

Te bestellen bij:
Vonk Uitgevers
Antwoordnummer 420
3700 VB ZEIST

NIEUWS

NIEUWSREDAKTIE:
DONALD STROOMBERG

ALGEMEEN

Medewerking aan deze nieuwsrubriek werd verleend door Dick de Boer en Ruud Booms, waarvoor bij deze onze hartelijke dank.
Spoedberichten, zoals meldingen van beurzen en tentoonstellingen, kunt u kwijt aan Donald Stroomberg, telefoon: 020-194930.

GUUST FLATER

Kortgeleden verscheen een *Guust Flater Zakagenda* voor het jaar 1985, waarin opgenomen de 14 Flater's die Franquin voor onze 'gloeilampen'-fabriek Philips produceerde. Het boekje is op een staandoblong formaat in zwart/wit uitgegeven in een oplage van 300 genummerde exemplaren. Prijs: ongeveer *f* 5,95. Inlichtingen: Karel Driessen, Wiekevorstsesteenweg 20, 2421 Morkhoven, België.

TUINSTOELEN PIETJE

Met Tuinstoelen Pietje, dàn Geniet je!, is de titel van een albumpje op groot-oblong formaat in zwart/wit, dat onlangs is verschenen. In 15 afleveringen van 1 pagina, beleeft deze Pietje diverse avonturen, hij gaat o.a. vissen, jagen, naar de bank, naar zijn werk, naar de kerk. De middenpagina's zijn gereserveerd voor een tweetal mini-posters, getekend door 'De Klere'. Inlichtingen: Ruziek, Postbus 820 te Utrecht.

HET TEKENEN VAN EEN STRIPVERHAAL

Een cursus voor mensen die strips lezen en ze zelf zouden willen maken; die misschien van plan zijn de op deze cursus verworven kundigheid toe te passen als hobby of beroep. Ook voor mensen die hun zienswijze of ideeën (b.v. politieke spotprenten) in potlood en inkt willen uitdrukken. U leert figuurtjes bedenken: hoe laat u ze bewegen, leven in strip, enz. enz. Winston Harms is illustrator/striptekenaar voor bekende opiniebladen, tijdschriften en boeken (hij heeft meegewerkt aan o.a. Loekie de Leeuw). Lesmateriaal is op de cursus bij de docent verkrijgbaar. *Meenemen:* wit tekenpapier (A4). transparant papier, potlood (HB) en zacht gom. De cursus start op 5 oktober, en vindt plaats in het *'West-Indisch Huis'* in Amsterdam, van 19.30 tot 21.30 uur op vrijdagavond. De totale cursus zal 10 lessen bedragen. Prijzen voor deze cursus zijn: voor houders bejaardenpaspoort: *f* 85,—/ leden: *f* 105,—/ niet-leden: *f* 110,—. Inlichtingen: Volksuniversiteit Amsterdam, Herenmarkt 93, 1013 EC Amsterdam.

EPPO

Eppo is onlangs gestart met een aantal nieuwe strips, zoals: *'Malorix'* door Bert Bus. *Blueberry* komt terug: in Eppo 37 wordt gestart met een verhaal van Giraud en Charlier waarin de held van de Amerikaanse Burgeroorlog wordt gepresenteerd, daarna volgt een *gloednieuw* lang verhaal getekend door Colin Wilson en geschreven door Charlier. Inmiddels terug van weggeweest is *Johnny Goodbye* door Dino Attanasio, en nieuw in Eppo is *'Paling en Ko'* door Ibanez. Verder start *'De Alsjemaar Bekend Band'* door Evert Geradts, en *'Omni',* een strip van Jan Bosschaert (die eerder: 'Icarus' publiceerde). *'Bliep',* een jongetje dat het computertijdperk voor Eppo in zal luiden, m.m.v. Børge Ring, Peter de Wit en Martin Lodewijk's *'Agent 327'.*

comic
Vertrieb Frankfurt

COMIC-NEWS

Wij ontvingen een katalogus van voornamelijk Duitse strips, portfolio's, cartoons, Magazines, erotik, cassetten, superhelden, etc. etc. In diverse rubrieken staat vermeld wat er in Duitsland te koop is aan strips, daarbij voorzien van vele illustraties. Volker Riedel en Rainer Krebs zijn de samenstellers geweest van dit eerste nummer, dat zeker een 'must' is voor de verzamelaar van Duitse strips. Voor de prijs van 4,80 DM (ongeveer *f* 5,50) ontvangt u 68 pagina's informatie inclusief kleurenomslag (op de cover: Guust). Inlichtingen: Comic Vertrieb Frankfurt, Gutleutstrasse 156, 6000 Frankfurt am Main 1, W. Duitsland, telefoon (0611) 236043-44.

STRIPS IN VERTALING

In 1983 werden de volgende oorspronkelijk Nederlandstalige strips in het buitenland vertaald. In het DEENS: Franka deel 6, Douwe Dabbert, deel 9, Agent 327 *Dossier Leeuwenkuil, Van Oekel in de bocht* en 4 delen Tom Poes; in het DUITS: *De Ideograaf* van Van de Boogaard en 2 delen Tom Poes; in het FRANS: 2 delen Lowietje (Berck), 2 delen Prof. Palmboom (Briel), *Bernard Voorzichtig* (Jippes/Lodewijk), *Le monde de fantastique des Belges* (Kamagurka), Franka deel 5, Storm deel 5 (Lawrence/Matena), *La fille du prêcheur, Amen* en *Virl* van Matena, 3 delen De Moor, 1 deel Pirana, *Van Oekel draaft door,* 5 delen Nero (Sleen), *Tijl Uilenspiegel,* 't Prinske, Bessy, 2 delen *Plezier met Suske en Wiske,* 4 delen Jerom, 2 delen Robert en Bertrand, 7 delen Suske en Wiske, 4 bundelingen Suske en Wiske (tesamen 19 albums omvattend uit de Studio Vandersteen) en *Rik en Klaartje* (Swarte); in het INDONESISCH: W. Vandersteen: *Surehand* (???); in het SPAANS: Douwe Dabbert deel 3; in het ZWEEDS Franka deel 5 en 3 delen Suske en Wiske. Verder gegevens over deze uitgaven zijn te vinden in: *Het Nederlandse boek in vertaling. Bibliografie van vertalingen van Noord- en Zuidnederlandse werken 1983.* 's-Gravenhage (Staatsuitgeverij).

(H.B.)

DIEFSTAL

Op de Brusselse vlooienmarkt troffen we de volgende staaltjes van illegaal winstbejag aan: *Les Extraordinaires Aventures de Totor,* zijnde een klakkeloos gekopieerde uitgave van de Totorplaten uit *Archives Hergé* deel 1 (uitgave: United Rovers Editions (!), oplage 250 genummerde eksemplaren), *Dupont et Dupond détectives,* een klakkeloos gekopieerde uitgave van deze strips uit de *Kuifje-index* (uitgave:

Editions Syldavie (!), oplage 225 genummerde eksemplaren) en van dezelfde uitgave op zijn beurt een roofdruk door Editions Bordurie (oplage: ?), *Le Lotus Blue,* een map met op transparantfilm gekopieerde platen uit *Haga* nr. 2 (oplage: ?), *Tintin en Suisse,* roofdruk van de omstreden Drukwerk/Carambauitgave, *Bruxelles Mai... 1968...,* een nieuwe 44 blz. omvattende Kuifje-persiflage. Prijzen variërend van 350 tot 2000 BF, uitvoering van slecht tot zeer slecht. Al met al een onvoorstelbaar staaltje van misselijke diefstal, dat zich niet eens tot Kuifje beperkt. Zelfs het in Nederland niet meer te slijten *Sex-Smurfen* albumpje blijkt in dezelfde ordinaire roofvorm uitgebracht te zijn...

(H.B.)

KUIFJE IN LIBANON

Het Amerikaanse satirische blad *National Lampoon* heeft een 'eigen' Kuifjestrip van zes pagina's gepubliceerd, onder de titel *Kuifje in Libanon.* In dit verhaaltje neemt Kuifje zijn oude beroep van verslaggever weer op en raakt als zodanig verzeild in de burgeroorlog in Libanon, die hij probeert te beëindigen door het lanceren van een atoombom. Vooral vanwege deze laatste, geheel met het karakter van Kuifje strijdige, daad hebben de erfgenamen van Hergé onmiddellijk een proces tegen National Lampoon aangespannen. Eenzelfde aktie zullen ze moeten ondernemen tegen het Franse blad *Rigolo,* dat *Kuifje in Libanon* van Lampoon heeft gekocht. In Nederland is deze anti-Kuifje voor zover ons bekend niet verschenen.

STRIPHELDEN WILLEN JONGEN BEDWELMEN

Twee jongens van 15 en 16 jaar zijn door de politie van het Friese Smal-

Striphelden willen jongen bedwelmen

Twee jongens van 15 en 16 jaar zijn door de politie van het Friese Smallingerland aangehouden omdat zij geprobeerd hadden een jongen van 13 jaar met ether te bedwelmen. Dat kwam zo: in stripverhalen hadden zij wel eens iets gelezen over hoe iemand met een zakdoek gedrenkt in ether bedwelmd werd. Zij vonden een flesje ether. Een zakdoek hadden ze al. Het slachtoffer vonden ze in het park. Ze beslopen een vissende jongen en wilden de zakdoek op z'n gezicht drukken. Maar de jongen wist te ontkomen en ging naar de politie, die de twee striphelden aanhield. De politie gaf ze een ernstige preek en stuurde ze weer naar huis.

lingerland aangehouden omdat zij geprobeerd hadden een jongen van 13 jaar met ether te bedwelmen. Dat kwam zo: in stripverhalen hadden zij wel iets gelezen over hoe iemand met een zakdoek gedrenkt in ether bedwelmd werd. Zij vonden een flesje ether. Een zakdoek hadden ze al. Het slachtoffer vonden ze in het park. Ze beslopen een vissende jongen en wilden de zakdoek op z'n gezicht drukken. Maar de jongen wist te ontkomen en ging naar de politie, die de twee striphelden aanhield. De politie gaf ze een ernstige preek en stuurde ze weer naar huis. Uit Het Parool 9-5-'84.

VAKBLADEN

STRIPROFIEL-50 (juni)
Ingaande dit nummer verschijnt Stripprofiel zes maal per jaar. Dit 50e nummer kreeg een nieuwe cover mee, met ditmaal een illustratie van Peter de Smet. Strips in dit nummer zijn *'Voor God, Koningin en Vaderland'*, *'Joris PK'* (beide van Peter de Smet), *'Gleevers Dagboek'*, en *'The Spirit Jam-Story'*. Geïnterviewd wordt ditmaal Colin Wilson – de nieuwe tekenaar van *Blueberry* – door Ger Apeldoorn. Een artikel over de *'Nieuwe Stripbladen'* (Yèch en Titanic) en *'Zetari'*, de nieuwe strip van John Burns en Martin Lodewijk (tekst), die onlangs verscheen als bijlage bij Panorama. Tenslotte treft u in dit nummer de rubrieken 'letters', 'allerlei' en 'hotline' aan, en uiteraard *'Het Laatste Bericht'* over Kuifje. Dit alles op 36 pagina's in zwart/wit met gekleurde-omslag. Prijs: *f* 4,95/ abonnement: *f* 22,50 voor 5 nummers. Inlichtingen: De Meulder, Brilliant Starstraat 30, 1611 DS Bovenkarspel.

STRIPNIEUWS/ROBBEDOES FANCLUB – 0 (mei/juni)
Ditmaal een proefnummer van deze bladen, die kortgeleden besloten om samen te gaan. De strips in dit nummer zijn van Raymond Dijkstra met *'Costello Manzarillo'*, Ernst van Veenendaal's *'Burgerman'*, *'Heleentje'* door Dirk Snoodijk, *'Vakantie doet een Mens Goed'*, *'Humpy Dumpy'* door Meie en *'Aura'*. Verder in dit nummer een uitgebreid interview met Jos Wauters – hoofdredakteur van Robbedoes – over 8 pagina's door André Wijntjes, met illustraties van Hans Buying, Willem Ritstier, Ikke, Hislaire, Dodier en Tome en Janry, en tenslotte door het nummer verspreid (album-)nieuws over Dupuis. Prijs: *f* 3,75 (abonnementen zijn nog niet mogelijk). Inlichtingen: Van Tecken, Puntenburg 1, 3451 CD Vleuten

STRIPBLADEN

NEMO, THE CLASSIC COMIC LIBRARY – 5, 6, 7 (feb/apr/juni)
Nummer 5 bevat een uitgebreid interview met Mort Walker. Verder start de serie *'Fantasy in Comics'*, met een herdruk van H. G. Dart's *'The Explorigator'* (uit 1908). Dan is er een artikel – vergezeld van herdrukken – over H. Tuthill's *'Bungle Family'*. De rubriek *'Penman of the Past'*, met aandacht voor F. Booth, en het tweede deel van de *'Allen Saunders Autobiography'* maken dit nummer vol.
In nummer 6 vinden we een interview met Floyd Gottfredson en een bibliografie van zijn *'Mickey Mouse'* strips. Verder is er aandacht voor W. Donahey's *'Teenie Weenies'*, V. T. Hamlin's *'Alley Oop'*. De rubriek *'Penman of the Past'* met ditmaal J. H. Donahey en de Saunders Autobiography.
Nummer 7 bevat (buiten de cover) 8 pagina's in kleur. Naast een dubbelinterview met F. Gottfredson en Carl Barks, zijn er nog vier artikelen betreffende Barks' o.a. over zijn kerstverhalen, zijn werk voor tekenfilms en zijn schilderijen. Verder vinden we een artikel over Zack Mosley's *'Smilin Jack'*, in de serie *'Fantasy in the Comics'*: C. Briggs', Danny Dreamer'. De rubriek *'Penman of the Past'*: Zim, en de *'Saunders Autobiography'*. Elk nummer telt 68 pagina's, en is verkrijgbaar voor $2,95 (ongeveer *f* 12,50) per nummer, bij de betere stripspeciaalzaken. Inlichtingen: Fantagraphic Books Inc., 196 W. Haviland Lane, Stamford CT 06903, U.S.A.

(DdB)

THE COMICS JOURNAL – 89 (mei)
De cover is ditmaal verzorgd door Will Eisner, en tevens in dit nummer een zeer uitgebreid interview met hem, en zeer veel illustraties van zijn hand. Verder in dit nummer *'Editorial'* door Gary Groth, de rubriek *'Newswatch'* (met nieuws over comics en hun uitgevers), *'Blood and Thunder'* (ingezonden brieven), *'Funnybook Roulette'* door R. Fiore, *'The Comics Library'* (met driemaal Eisner: The Spirit 1, Signal from Space en Will Eisner's Quarterly), *'Four Mini-Series'* (Green Arrow, Hawkeye, Cloak and Dagger en Sword of the Atom), een artikel over *'Comics 1983 – The Year in Review'*, interviews met Chris Claremont, Frank Miller en Wendy Pini door Will Eisner, *'Cinema Journal'*, en tenslotte de *'Comics-Checklist'*. Nummer 89 telt 116 pagina's in zwart/wit met kleurenomslag, en is verkrijgbaar voor: $2,50 (ongeveer *f* 10,90) bij de beter stripspeciaalzaken. Inlichtingen: 196 West Haviland Lane, Stamford CT 06903, U.S.A.

AMAZING HEROES – 45, 46, 47, 48, 49 (15 apr-15 juni)
Nummer 45 brengt ons de Top 100 van de comics, een interview met Ed Hannigan (Cloak and Dagger), Sherlock Holmes in de comics, Comics in Review (MS. Mystic, Amazing Spider-man), Space Ace (een nieuw videospel), de strip *'Star Wars'*, en de vaste rubrieken: Editorial, Newsflashes, Silly Cover, Coming comics en Amazing Readers.
Nummer 46 brengt ons een exclusieve kijk achter de schermen van Marvel's nieuwe titel *'Power Pack'* – *'The Kids are Alright'*, *'DC's Double Vision'* (DC's hardcover en softcover plannen), een index van DC's grootste supergroep *'All the fine young Legionnaires'*, ditmaal geen strip maar wel de vaste rubrieken zoals bij nummer 45.
Nummer 47 is gestoken in een Jack Kirby-cover, en in dit nummer een vooruitblik op zijn nieuwe serie *'The New Gods'*. Verder brengt dit nummer ons *'Son of Darkness, Man of light'* (over The Son of Satan), en tenslotte de vaste rubrieken.
Nummer 48 bevat *'More Fun in the New World with Mr. X'* (een beschouwing over een nieuwe comic), *'The Bizarro Papers'* (Superman, Supergirl, etc.), een terugblik op de Micronauts, en de vaste rubrieken, en... de strip Star Wars (wederom).
Nummer 49 bevat een voorpublikatie uit het boek *'Dalgoda'*, dat bij Fantagraphics Books verschijnt, *'Wedded Blis'* (een kijkje op getrouwde helden), Capitein Marvel ontmoet de Human Torch, Comics Top 100, de strip Star Wars en de vaste rubrieken.
Elk nummer telt 68 pagina's op comic-formaat in zwart/wit met kleurencover, en is verkrijgbaar voor: $1,95 (ongeveer *f* 9,90) per stuk, bij de betere stripspeciaalzaken. Inlichtingen: Redbeard Inc., 196 West Haviland Lane, Stamfort CT 06903, U.S.A.

TITANIC – 2 (aug)
Dit nummer start met *'Op Zoek naar Sir Malcolm'* door Floc'h en Rivière, gevolgd door *'Arno: Schoppen Rood'* door Juillard en Martin, *'Ida'* door Varenne (in zwart/wit), *'A Gentleman in Paris'* door Liberatore, *'Burgerman'* door Peter de Wit, *'Frank Cappa: De Jacht'* door Manfred Sommer (in zwart/wit), *'NV Moord'* door Hugo Kolk (in zwart/wit), *'De Torens van Bois-Maury'* door Hermann, *'De Generaal'* door Peter de Smet en *'De Jonge Albert'* door Yves Chaland. De cartoons in dit nummer zijn van Jos Collignon, Peter van Straaten, en tenslotte de rubrieken *'Titanic Journaal'* door Kees de Bree en Fred van Doorn, en *'Tandpastrologie'* door Jan van Erp. Titanic telt 84 pagina's, waarvan 66 pagina's zijn gevuld met strips en cartoons. Verkrijgbaar voor: *f* 7,50 / bij abonnement: *f* 6,75. Inlichting: Comic Design BV 14711, 1001 LE

(Advertentie)

STRIPWINKEL
OMBROSIUS

Nu ook INBINDMAPPEN voor stripbladen zoals Kuifje Eppo Donald Duck Robbedoes Tina, etc Bij ons slechts f 8 95 per map excl portokosten
Te bestellen door het verschuldigde bedrag over te maken op postgirorekening nr 1791745 t n v stripwinke Ombrosius te Amsterdam

gespecialiseerd in:
* stripweekbladen
* ned. en amerik comics
* antiquariaat
* videofilms

Molukkenstraat 86 Amsterdam
Te. 020 945969
Oostenburgergracht 69 Amsterdam
Tel 020-224680

Copyright by Marvel Comics Group a division of Cadence Industries Corporation Represented by Mavery Product Lens the Hague All rights reserved

Amsterdam, telefoon 020-254475.

WORDT VERVOLGD – 43 (juli/aug)
In dit nummer treffen we een striptekenaar aan, die voor Wordt Vervolgd nieuw is, namelijk Jean-Claude Forest – schepper van Barbarella – *Spookjonk' hoofdstuk 1: Winnic Radbod, Hygiënische Vensters'* is zijn eerste bijdrage aan WV. In dit moderne sprookje worden de hoofdrollen vertolkt door Caspar Coquette, een marinier die zijn buik vol heeft van de oorlog en deserteert, al zou hij die term zelf niet gebruiken – en Winnic Radbod, handelaar in hygiënische vensters. Voorts beleven we in dit nummer in kleur de terugkeer van de Humphrey Bogart van de dierenwereld, namelijk Canardo, in een tragisch verhaal vol bloeddorst en poëzie, waarin de ware hoofdrol voor het eerst wordt vertolkt door een mens: de mooie maar immorele Emily'. Bezian schildert ons het droeve lot van twee vrouwen die elkaar ongestoord wilden beminnen, en daartoe de broer van de één uit de weg ruimden, maar... die laat het er na zijn dood ook niet bij zitten. Tenslotte het vervolg van *Potscherven* en *Bran Ruz;* Boucq leidt ons binnen in een salon voor bodybuilders. Tot over twee maanden... Dit alles op 68 pagina's waarvan 16 in kleur. Prijs: *f* 6,50 / abonnementen: *f* 65,— voor 11 nummers. Inlichtingen: Casterman, De Morinel 25-29, 8251 HT Dronten, telefoon: 03210-3553.

SUPER KUIFJE – 25B (juni)
Dit Privé-Detective nummer staat gevuld met de volgende strips: *'Clifton: De Goeie Ouwe Tijd'* door Bedu en de Groot, *'Detective Pinkerton tegen de Gebroeders Reno'* door Marc-Renier en Duval, *'William Hazehart'* door S. Ernst, *'Katy Brizard: God en Knecht'* door Y. Urbain en Bom, *'Proffie: Spoken in de Nacht'* door Bedu en Blareau, *'De Brokkenmakers: De Derde Man' door Denayer en Duchateau, 'Ton en Tinneke'* door Walli en Bom, *'Bob Morane: Een Merkwaardig Halssnoer'* door Coria en Vernes, *'Nico Neuzer: Punky Connection'* door Goux, *'De Knokkers: Het Hart van de Witte Johanna'* door Gremet en Convard, *'De Geboorte van Sherlock Holmes'* door Cayman en Duval, en *'Dommel: De Zaak van de Ardeense Worst'* door Dupa. Verder in dit nummer enkele detective-achtige artikelen. Totaal 84 pagina's vol strips, verkrijgbaar voor *f* 5,25. Inlichtingen: Lombard Uitgaven Nederland, Postbus 77, 2040 AB Zandvoort, telefoon: 02507-19444.

MAD – HONDERDVIERENZESTIG (aug)
Getuige de omslag is Mad in een vakantiestemming. De ergste onderwerpen uit dit nummer zijn: *'Snater-Face'* (film-satire) door Jack Davis, *'MADurodam'* door Willy Lohmann en *'Jengel'* (film-satire) door Mort Drucker.
Verder treft men in dit nummer de volgende minder ergere onderwerpen aan: *'Een Middag op de Werf'* door Don Martin *'Het is 'n Mad Mad Wereld', 'Een Mad Blik op Koulijders'* door Peter Paul Porges, *'Tijd Vliegt... Tijd Kruipt...'* door Paul Coker, *'De Leuke kant van...'* door Dave Berg, *'The Woensdrecht Post'* door Willy Lohmann, *'De Mad-vouwpagina'* en... over condooms wordt eigenlijk weinig geschre... Dit alles gelukkig in zwart/wit met kleurenomslag. Prijs *f* 2,95 / abonnementen: *f* 17,50 voor 6 nummers. Inlichtingen: Mad/Betapress, Postbus 77, 5126 ZH Gilze, telefoon: 01615-5920.

YÊCH – 1 (juli)
In dit tweede nummer (het nulnummer meegeteld), treft men werk aan van: Minck Oosterveer met *'Het Recht van de Slimste'*, Willem Ritstier met *'Die van Hiernaast'*, Wim van Leeuwen met *'Grappen'*, Jan van Haasteren met *'Geef om de Natuur'*, Adri van Kooten en Caren Peeters met *'De Tegenligger'*, Willem Ritstier met *'Humor om te Lachen'* en Wim van Leeuwen met een *'Grap'*. Geïnterviewd wordt ditmaal Jan van Haasteren door Caren Peeters, en tenslotte de boekbespreking (o.a. Prutt, Pruts 2, De Schakelaar en Titanic). 32 bladzijden telt dit nummer in zwart/wit, en is verkrijgbaar voor *f* 2,95 / Abonnementen: *f* 15,— voor 6 nummers. Inlichtingen: Jumbo-Offset, Burg. Jansenstraat 13, 4431 BK 's-Gravenpolder, telefoon 01103-1450.

VRIJ TEKENEN – 6 (aug)
Dit ingeblikte nummer, jazeker u heeft een blikopener nodig om dit nummer te kunnen lezen, bevat werk van Marc v.K., Wijo Koek, Leo v.d. Munkhof, Berend-Jan & Bart Vonk en Frans Wentholt, met als onderwerpen: *'Lees Chinees met uw Bi-Visionbril!* (bril is bijgeleverd!), *'De Jager', 'De Nederlandse Ekonomie is er weer helemaal Bovenop', 'Bij Tekenen', 'Little Nemo', Werner – den Werkende Klasseheld'*, en enkele illustraties, + blik + leesbril. Prijs: *f* 7,50. Inlichtingen: De Haktol, Postbus 1252, Nijmegen, telefoon: 080-229838.

OUT – 1 (aug)
Uit de inhoud van dit eerste nummer: Hugo (Koeckrant) Kaagman opent met *'God'*, gevolgd door een kluchtige bijdrage van Flip Fermin, Diana Ozon over *'Junk'* (met beelden van Kaagman en Kirchner), *'Ons Kinderhoekje'* door Joep Kruyver, nogmaals Ozon-poëzie, illustratie Peter Pontiac, vervolgens wordt ons het kunnen van Lion getoond, daarna legt Joost Swarte ons de politiek uit, en Peter Pontiac's *'Gaga'* houdt een speech, de agrarische middenplaat komt van Bert Bunschoten, Pieter Zwaansdijk, Luc v.d. Lagemaat, Henriette Damave, Wigbolt Kruyver leert ons het fransche woord 'Blaireau', Ti-

OKTOBER

Binet
-Fam.Suikerbuik deel 2 *f*12,90

Edika
-Yeah *f*12,90

Gotlib
-Lobbes deel 7 *f*12,90

NOVEMBER

Gotlib
-Waanzin-Waanzuit deel 4 *f*12,90

Lob/Gotlib/Alexis
-Superdupont deel 1 *f*12,90

Te koop bij de stripspeciaalzaken en de betere boekhandel. Zoniet dan via giro 4473889 t.n.v.Uitgeverij Yendor te Rotterdam.(plus *f*3,- voor de porto)

mo doet ons uit de doeken hoe zelf marihuana te kweken, Albert Diederik begint een beeldverhaal, vervolgens kunst-knutselman Mike v.d. Lagemaat, een verhaal en vormgeving van Michael Helmerhorst, Bussumse Skinhead-vlijt van Marco de Leeuw en hoofdredakteur Martijn sluit af met een foto van zijn Nancy. Dit alles op 32 bladzijden in zwart/wit, verkrijgbaar voor: *f* 4,—. Inlichtingen: Oranjestraat 103, 2013 VV Haarlem, telefoon: 023-321780.

REBEL COMIX – 2 (juli)
Uit de inhoud: *'Barbatruuk'* door Stan Heinze, *'Kinderen worden Groot'* door Eric Heuvel, *'Jopie McDopie's Tramcapriolen + Tips'* door Stan Heinze, *'Space W.W.'* door Floor Massee, *'In memoriam Dr. Rat'*, *'De Operatie'* door Ruud de Grefte, *'Quasi Beleefd'* door Floor Massee, *'Drayer'* door Peter van Dongen, en de brievenpagina. Dit alles op 32 bladzijden in zwart/wit (omslag in steunkleur), verkrijgbaar voor: *f* 4,95. Inlichtingen: Rebel Comics, Fred. Hendrikstraat 156, 1052 JG Amsterdam, telefoon 020-828661.

AGENT X9 – 1 (juli)
Dit eerste nummer staat gevuld met werk van Archie Goodwin en Al Williamson met *'Agent X9'*, Frank Robbins met *'Johnny Hazard: Het Viool Mysterie'*, Mel Graff met *'Agent Kelly: De Fixer'*, Peter O'Donnell en Jim Holdaway met *'Modesty Blaise: De Schat in Venetië'* – beter bekend als Miranda Blaise. Totaal 100 pagina's in zwart/wit (met kleurenomslag) op comic-formaat. Agent X9 verschijnt zes maal per jaar. Prijs: *f* 4,25. Inlichtingen: Semic, Bosboom Toussaintstraat 3W, 1054 AL Amsterdam.

DONALD DUCK – 1952/2 (juli)
Deze herdruk van het tweede nummer bevat Donald Duck zelf, De Kleine Boze Wolf (in zwart/wit), Robin Hood (verhaal), Ditjes en Datjes van Donald Duck, en op de binnenzijde van de omslag een artikel over Donald Duck in Nederland. Prijs *f* 2,95. Inlichtingen: Oberon BV, Postbus 6003, 2001 HA Haarlem.

STRIPGOED – 18, 19 (juli/aug)
Dagobert Duck vult het 18e nummer, waarin zijn avontuur *'De Geldkoorts'*, waarin u Rockerduck, Donald en de neefjes tegenkomt, er tenslotte het vervolgverhaal *'Donald Duck en Knabbel en Babbel'*. Totaal 32 bladzijden strips voor de helft in zwart/wit plus kleurenomslag.
'De Spelosaurus' is het Donald Duck-verhaal in het 19e nummer waarin Oom Dagobert en De Zware Jongens ook van de partij zijn, er tenslotte het vervolgverhaal van Donald en de eekhoorns. Eveneens 32 bladzijden ½ zwart/wit plus kleurenomslag. Verkrijgbaar voor *f* 1,95 per nummer. Inlichtingen: Oberon BV, Postbus 6003, 2001 HA Haarlem.

MICKEY MAANDBLAD – 8, 9 (aug/sep)
Nummer 8 start met Mickey Mouse en *'De Terugkeer van de Zwarte Schim'*, gevolgd door *'Supergoof'*, Mickey Mouse *'Het Detectivebureau van Karel Paardepoot'*, *'Sam en Silo'* door Jerry Dumas en Mort Walker, Mickey's Tekenles, *'De Ark van Zoo'* door Addison en *'Leo de Beo'* sluit dit nummer af. Op de binnenpagina Mickey-Plus, met ditjes en datjes uit de wereld.
Nummer 9 is een feeststemming, namelijk met dit nummer bereikt men de 100ste uitgave van Mickey. Er wordt gestart met: *Welgefeliciteerd Mickey!*, waarin de allereerste tekenfilm in kleur: *'Stoomboot Willie'*, gevolgd door *'De Tovenaarsleerling'*, vervolgens Mickey's Tekenles, *'Sul Dufneus'*, *'Leo de Beo'*, *'Sam en Silo'*, *'De Ark van Zoo: Aan tafel'*, *'Pluto'* en *'Mickey Mouse'*. Op de achterzijde *'Leo de Beo'*. Op de binnenpagina's: Mickey' Plus. Mickey telt 68 pagina's, waarvan zo'n 48 met strips, de rest is gevuld met o.a. Mickey-Plus. Prijs: *f* 4,50 per nummer / abonnementen: *f* 23,70 voor 6 nummers. Inlichtingen: Oberon BV, Postbus 6003, 2001 HA Haarlem.

JAMES BOND – 1, 2 (juli/aug)
Een stripmaandblad met de avonturen van 007, 's werelds beroemdste Geheim-agent. In dit nummer zijn avontuur: *'Codenaam Nemesis'* door Jack Sutter en Gual (tek), gevolgd door *'Farao: De Geheime Formule'* door Hulet en Duchâteau. Nummer 2 bevat James Bonds' *'Slavenhandelaars'* door Jack Sutter en Escolano (tek), en *'Farao: Anti contra Farao'* door Hulet en Duchâteau. Elk nummer telt 32 bladzijden strips in zwart/wit, plus kleurenomslag. Op de binnenzijde van de omslag staat veel informatie over James Bond en zijn films. Prijs: *f* 1,95 per nummer. Inlichtingen: Semic, Bosboom Toussaintstraat 3W, 1054 AL Amsterdam.

ESCAPE MAGAZINE -4
In dit nummer treft u werk aan van Phill Elliot (A Tale from Gimbley), Mike Gibas *(Happy even After)*, Hunt Emerson *(Calculus Cat)*, Ed Pinsent *(The Investment)*, Dan Pearce *(Killer Weed)*, Eddie Campbell *(Alec MacGarry)*, Glenn Dakin (Temptation) en Rian Hughes (Norm). De interviews in dit nummer zijn: Raymond Briggs en Javier Mariscal. De rubrieken: Popular Graphics (Moebius en Angouleme), Book Revue (Roy Wilson, Nemesis en Clerc), Fast Fiction Facts (nieuws van de kleine uitgeverijen), Blame (is it the Fault of Horrors?), D.I.Y.B.D. (deel twee: Zine Design), Brand New BD (meer internationale tijdschriften). De cover is verzorgd door Hunt Emerson. Escape telt 64 pagina's in zwart/wit met kleuren-omslag op het A5 formaat, en is verkrijgbaar voor £1,— (ongeveer *f* 5,50) bij de stripspeciaalzaken. Inlichtingen: 156 Munster Road, London SW6 5RA, England.

WARRIOR – 19, 20 (juni, juli)
Nummer 19 bevat werk van Steve Parkhouse *(The Bojeffries Saga)*, David Jackson *(Shandor, Demon Stalker)*, David Lloyd *(V for Vendetta)*, William Simpson *(Big Ben)*, Alan Booth, Angus McKie, en David Jackson *(Judgement)*. *De rubriek 'Sweatshop Talk V'* – waarin Mick Austin praat over de kleurillustratie technieken. Warrior telt 52 pagina's in zwart/wit op magazineformaat met kleuren-omslag.
Nummer 20 bevat werk van Alan Davis *(Marvelman)*, Steve Parkhouse *(The Bojeffries Saga)*, David Jackson *(Shandor)*, Tony Weare *(V for Vendetta)* en William Simpson *(Big Ben)*. In de *'Sweatshop Talk VI'* – Hoe doen ze, wat ze doen: Bolton, Bolland, Gibbons, Emerson, Talbot e.a., dit alles op eveneens 52 pagina's. Warrior is verkrijgbaar voor 70 pence (ongeveer *f* 3,75). Inlichtingen: Quality Communications Limited, 3 Lewisham Way, London SE14 6PP, England (abonnementen Nederland: Pep 3-D Comics, Postbus 473, 5700 AL Helmond).

LE PETIT PSIKOPAT ILLUSTRÉ – 9 (juni)
De kleine geïllustreerde psychopaat is een blad dat 1 × per kwartaal verschijnt. De uitvoering is op A-5 formaat. De 44 pagina's worden gevuld met korte verhaaltjes, vaak niet meer dan 2 pagina's. Het genre is humoristisch, al zullen de meningen daarover wel verschillen. De grappen en grollen richten zich op een publiek, dat normafwijkend gedrag op sexueel gebied bijzonder waardeert en zich verlekkert aan het geperverteerde gedrag van hun striphelden. Wie wie belazert in dergelijke gevallen blijft een open vraag. Is het overdag de doorgedraaide striptekenaar, die een uitlaatklep nodig heeft om stoom af te blazen of is het de stripfreak, die de sofa van de hedendaagse Freuds heeft ingeruild voor dit voer voor psychopaten? Voor slechts *f* 5,— is dit eindeloos genot met werk van onder meer Willem, Kamagurka, Schlingo, Binet en Wolinski te koop bij de import- en stripspeciaalzaak. Inl.: 49 Rue de Rochechouart, 75009 Paris (France)

(RB)

RIGOLO,LE RIRE ROCK – 13 (juli)
Special jeux-olympiques.
Dit blad is een uitgave van Les Humanoïdes Associés, wel bekend van periodieken zoals Métal Hurlant. Vaste medewerkers zijn Goossens, Margerin, Voss en Yves Chaland. Er is een juist evenwicht in stripverhalen en nieuwsrubrieken. De in het blad opgenomen verhalen behoren zonder uitzondering tot het humoristisch-karikaturale genre. Een regelrechte helaas te korte uitschieter vormt *'Le retour du Major'*, waarin naar een idee van Philippe Manoeuvre, Yves Chaland de door Moebius geschapen Majoor Grubert parodiëert. De klare lijnliefhebber komt aan zijn trekken bij de strip *'Papa Scratch'* van Zero en Beja. Zeer fraai werk. Behalve een aantal (karikaturale) sportstrips wordt de kijklezer verrast op artikelen over en kritieken op de onlangs afgesloten Olympische Spelen in Los Angeles. Voor al diegenen, die nog lopen te rouwen over het verscheiden van Rhaa Lovely lijkt dit blad – een duidelijke afspiegeling van Fluide Glacial overigens op maat gesneden. Prijs *f* 12,50 bij de stripspeciaalzaken. Inl. 17, Rue Monsigny, 75002 Paris (France).

(RB)

HEAVY METAL – 88, 89, 90 (juli-sep)
Nummer 88 bevat de volgende strips: *'The Great Passage'* door Jeronaton, *'I 'm Age'* door Jeffrey Jones, *'Lann'* door Frank Thorne, *'Daymares/Nighdreams'* door Alfondo Azpiri, *'Salammbo II'* door Druillet, *'June 2050'* door Steven Sabella, *'The Hunting Party'* door Christin en Bilal, *'HM's Star Dissections'* door Drew Friedman, *'The Railways'* door Schuiten en Renard, *'Cozmik Punk'* door Kenneth Smith, *'Capt'n Virgil Sportsman in Space'* door June en David Brooks, *'The Wild One'* door Arnie Clapman, *'Tex Arcana 10'* door John Findley, *'Petroglyphs'* door Daryl Trivieri. Dit nummer telt 72 pagina's strips, de overige 28 pagina's zijn gevuld met diverse artikelen.
Nummer 89 bevat de volgende nieuwe strips: *'Wings of the Others'* door Caza, *'Synchrony'* door Jon Jay Muth, *'The Liberator'* door Herikberto, *'The Sandwich Horror'* door Nicola Cuti en *'Rock Opera II'* door Rod Kierkegaard, verder de oudere strips zoals vermeld bij HM 88. Dit nummer telt 74 pagina's strips, de rest is gevuld met diverse artikelen.
Nummer 90 bevat de volgende nieuwe strips: *'Mr Cruise'* door Peter Kuper, *'Dreamer'* door Christopher Browne, *'Sen Lubin from Ernst'* door Neal McPeeters, *'Things'* door Nicola Cuti, verder de 'ouwe-getrouwen' zoals in nummer 88. Dit nummer telt 63 pagina's strips, de rest is gevuld met artikelen, voornamelijk over de toegekende HM's 1984 Music Video Award Winners. Elk nummer telt 100 pagina's, gedeeltelijk in zwart/wit, en is verkrijgbaar voor £2,50 (ongeveer *f* 10,90) per stuk.

Inlichtingen: H.M. 635 Madison Avenue, New York, NY 10022, U.S.A.

EPIC ILLUSTRATED – 24, 25 (juni/aug)

Nummer 24 start met *'The Sacred & The Profane'* door Dean Motter en Ken Steacy, gevolgd door *'Bestiary II – The paintings of Pat Ortega'*, vervolgens *'The Return'* door Jon Jay Muth, een preview over *'Grandmaster of Fantasy': Fritz Leiber, 'The Apprentice'* door Mike W. Kaluta, *'Generation Zero: Face to Face'* door Pepe Moreno, een preview over Marvel Graphic Novel: *Heartburst* door Rick Veitch, *'The Game of Blood and Dust'* door Peter Botsis, *'The Jewel in the Clouds'* door John Zack, *'Spirit'* door Charles Vess, *'Fighting Words'* door John Bolton en *'Lesson of Time'* door Lela Dowling. Totaal 100 pagina's waarvan 70 strips, de overige zijn gevuld met diverse artikelen.

In nummer 25 treft u werk aan van Jo Duffy met *'Space Cruiser Yamato'*, *'Prologue'* door Berni Wrightson, *'Landmass'* door Rick Veitch, *'Apocrypha'* door John en Laura Lakey, een preview: *Epic Images, 'Did you Hear the One about the Traveling Orgre and the Mayor's Daughter'* door John Bolton, *'Toadswart'* door Tim Conrad en *'The Sacred and the Profane'*. Totaal zo'n 78 pagina's strips, en de overige 22 zijn gevuld met diverse artikelen. Epic is verkrijgbaar voor $2,50 (ongeveer *f* 10,90) per stuk. Inlichtingen: Epic Illustrated/Marvel Comics Group, 387 Park Avenue South, New York, NY 10016, U.S.A.

UITGEVERIJEN

ESPEE/VAN WULFTEN

Eind juni verscheen de *'Doorzon Schoolagenda 1984/1985* (gekartonneerd, prijs: *f* 6,90). Medio juli verschenen de volgende uitgaven: in de reeks 'kleine-rode-pokkeboekies' – Han en Hanneke deel 3 – *'Ouwe Koeien!!'* door Wim Stevenhagen en Gerrit de Jager, *'Korte Grappen'* deel 3 door Hein de Kort en *'Retep'* door Eric Schreurs. Begin augustus verscheen in deze reeks *'Bakken aan de Bar'* deel 3 door IJf Blokker en Harry Touw. Nog te verschijnen in deze reeksen: *'Jaap en Greet in: Liefde en Geluk'* deel 3 door Gerrit de Jager (elk in pocketformaat in zwart-wit met rode omslag, prijs: *f* 6,90 per stuk). Verder verschenen in juli j.l.: *'Pardon Lul!... U staat op mijn Hond...je!'* door Hein de Kort (zwart/wit, prijs: *f* 12,90), *'Geharrebar 3: Het Ellendige Hartverscheurende bestaan van Knier Zwellever'* door Eric Scheurs (27 pagina's in kleur, en 27 in zwart/wit, prijs: *f* 14,90). Tenslotte verscheen *'Van Mij heeft ie Het Niet'* – interviews met de ouders van striptekenaars, o.a.: Paul Bodoni, Aart Clerkx, Gerrit de Jager, Hein de Kort en Wim Stevenhagen – door H. Gringhuis (zwart/wit, prijs: *f* 14,90). Inlichtingen: Raamstraat 10, 1015 SM Amsterdam, telefoon: 020-263505.

PANDA

De stripcatalogus verscheen dan eindelijk deze maand, totaal 880 bladzijden en 5 cm dik, prijs *f* 49,50 of *f* 150,— voor de gebonden uitgave. Verder verschijnt rond deze tijd: Delgadito deel 4 – *'De Cirkel Geschonden'* (*f* 12,50/gekartonneerd: *f* 24,50

ALGEMEEN

2e NOORDELIJK STRIPFESTIVAL

Het Tweede Noordelijk Stripfestival wordt op 10 november van 9 tot 6 in wijkcentrum 'Trefkoel' in Groningen gehouden. Er zal een uitgeversbeurs zijn met striptekenaars, audiovisueleshows en films. Er zal een expositie zijn van Piet Wijn, een Dupuis-tentoonstelling, alsmede een stripquiz plus veiling.

Op die 10e november zal er ook een aanmoedigingsprijs aan een beginnende striptekenaar worden uitgereikt. Tekenaars die mee willen dingen naar deze fantastische prijs, moeten hun strips sturen naar E. Spiers, Helperbrink 15, 9722 EE Groningen. De inzendingen dienen wel als onderwerp 'Patat met...' te hebben. Inlichtingen over het gebeuren. Stripwinkel Tante Leny 050-132521, of 'De Trefkoel' 050-778992.

STRIPWINKELGIDS

DE STRIPSPEURDER
Wagenstraat 130
2512 BA DEN HAAG
Tel.: 070-643005

"DE STRIP-AAP"
STRIPSPECIAALZAAK
IN- & VERKOOP, VERHUUR
KUIPERSDIJK 66
7512 CJ ENSCHEDE
053-305261
Di. t/m vr. 12.00 - 18.00 uur,
za. 11.00 - 17.00 uur, do. koopavond

PEP
STRIPWINKEL - COMIC IMPORT
OUDE AA N°1 5701 PZ HELMOND 04920 - 49222

HAAGSE STRIPSHOP
Wagenstraat 183
2512 AW Den Haag
Tel.: 070 - 63 41 15

STRIPBOEKHANDEL
breestraat 22 delft
tel. 015 126097

BUL SUPER

ROTTERDAMS GROOTSTE STRIPWINKEL & LECTUURHAL
TIJDSCHRIFTENHAL
NOORD
ZAAGMOLENDRIFT 35 t/m 41
1e MIDDELLANDSTRAAT 110
ROTTERDAM
SCIENCE FICTION
STRIPVERHALEN

DE BEREKUIL
LIJNBAAN 118 ROTTERDAM
TEL.:010-122734

DE PRIJSBREKER IN STRIPLAND!
DUBBELMAN
Hilversum-Vaartweg 17
dag. 10-18 uur, do. tot 21 uur
035-234091 bgg. 03465-71142

Stripwinkel Beo
Hopland 15 – Antwerpen
Tel. 03/233.25.36
OPEN ALLE DAGEN
VAN 10 u - 18 u Zondag 10 u - 13 u
HOPLAND IS BIJ VOGELTJESMARKT

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

GUUST

In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

STRIPBOEKHANDEL DE NOORMAN

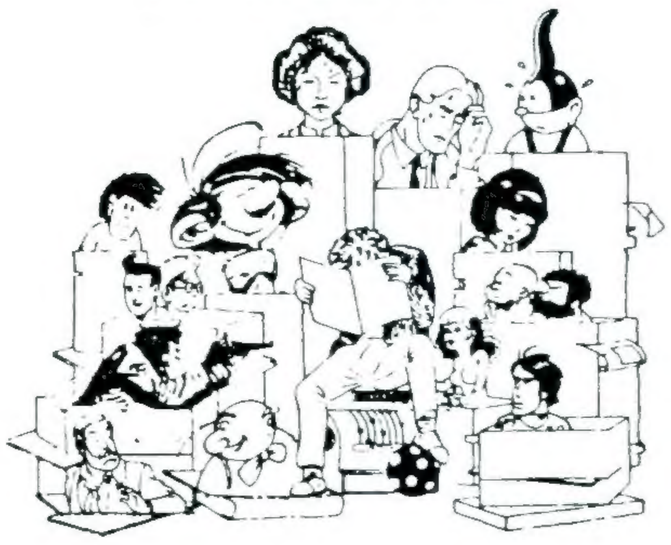

Lange Hezelstr 113a Nijmegen tel 080-226146
Koningstr 43 Arnhem tel 085-420909
Nieuwlandstr Tilburg tel 013-358319

HARA-KIRI

Goudsesingel 44
3011 KC Rotterdam
Tel.010-331710

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

Leidse Stripshop
Aalmarkt 4 Leiden
tel. 071-121802

BLUNDER

In- & Verkoop van STRIPBOEKEN

Oude Gracht 203 (hoek Haverstraat)
Utrecht - 311461

EPPO STRIP & BOEK
ANTIKWARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON SLATER
KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL:
040-441882

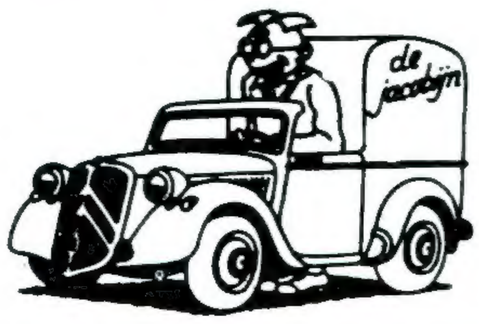

© JOOST SWARTE

JACOBIJNENSTRAAT 10
2011 TH HAARLEM
TEL. 023-320782

Antiquariaat Nillco
Strips en oude boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station

di.-wo.-vr. 12-6,, do. 12-9, zat. 11-5

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

---

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18; Leiden, tel. 071-126404

BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN
O/D KELDERS 10
058-130756

HARTJE SHEEK
NWE BURGSTR. 3
05150-15510

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

P.G. Hermans

STRIPWINKEL STORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR TM 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.

WONDERLAND
strips en science fiction
Soembawastraat 56
1095 XD Amsterdam
020 - 943562

NATIONALE VERZAMELAARS JAARMARKT

zaterdag 24 en zondag 25 november
beide dagen van 10 - 17 uur.

Alles over verzamelen bijeen in de Jaarbeurs te Utrecht.

In nauwe samenwerking met vele landelijke verenigingen waaronder de ''verzamelaar'' vindt u 550 stands met de meest uiteenlopende verzamelobjecten, collecties en nog veel meer.

Welkom op een gezellige jaarmarkt en doe dè ontdekking van een verzameling!

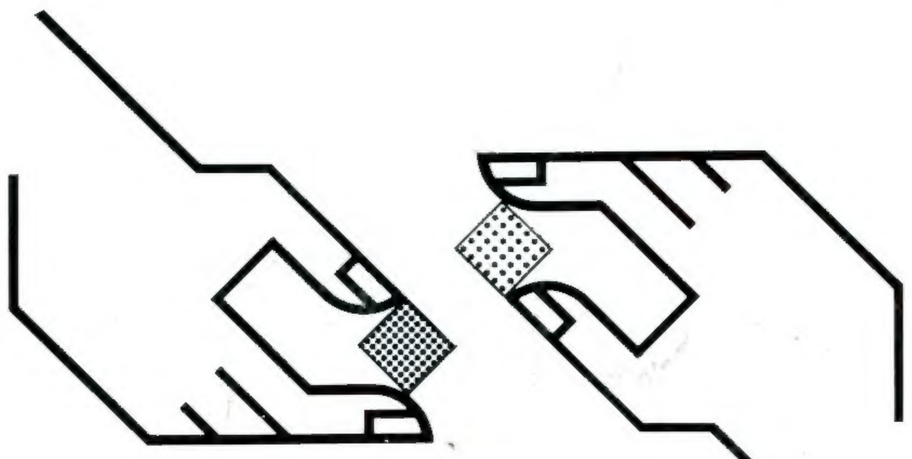

Inlichtingen:
Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs
Postbus 8500 3503 RM Utrecht
tel. 030-955 911